

 IEA
PIRLS
2026

25
illik trend

PIRLS 2026

Qiymətləndirmə üzrə çərçivə sənədi

Matthias von Davier və Ann Kennedy, Redaktorlar

Müəllif Hüquqları © 2024

Təhsil Nailiyyətlərinin Qiymətləndirilməsi üzrə Beynəlxalq Assosiasiya (TNQBA)

PIRLS 2026 Qiymətləndirmə üzrə Çərçivə Sənədi

Matthias von Davier, Ann Kennedy, Redaktorlar

Təvsiyə olunan istinadlar:

von Davier, M., & Kennedy, A., Müəlliflər (2024).

PIRLS 2026 Qiymətləndirmə üzrə çərçivə sənədi. Boston Universiteti, TIMSS & PIRLSInternational Study Center

[10.6017/lse.tpisc.tr2103.kb4199](https://doi.org/10.6017/lse.tpisc.tr2103.kb4199)

PIRLS haqqında ətraflı məlumat üçün əlaqə:

TIMSS & PIRLS Beynəlxalq Tədqiqat Mərkəzi

Lynch Təhsil və İnsan İnkişafı Mərkəzi, Boston Universiteti

Chestnut Hill, MA 02467, ABŞ

tel: +1-617-552-1600

e-mail: timssandpirls@bc.edutimssandpirls.bc.edu

Boston Universiteti insanlara bərabər imkanlar təqdim etməklə, müsbət ayrı-seçkilik edən işgötürən bir qurumdur.

Ön söz

Təhsil Nailiyyətlərinin Qiymətləndirilməsi üzrə Beynəlxalq Assosiasiya (IEA) dünya miqyasında müxtəlif tərəfdaş təşkilatlarla birgə böyük miqyaslı qiymətləndirmələr həyata keçirir. Bu qiymətləndirmələr təhsil sahəsində tətbiq olunan metodları, prosesləri, siyasətləri və təhsillə əlaqəli nəticələri daha yaxşı başa düşməyə kömək edir. IEA global şəbəkəsi vasitəsilə mütəxəssis biliklər təqdim edir və daim yeniliklər edərək tədqiqatlarını inkişaf etdirir. Bu tədqiqatlar təhsil sistemləri arasında və hər bir sistem daxilində təhsil ilə bağlı məlumat əldə etmək üçün əsas bir təməl yaradır. IEA müxtəlif mövzularda etibarlı, düzgün və müqayisəli məlumatların toplanması və təqdim edilməsi vasitəsilə dünya üzrə keyfiyyətli tədris yaratmağa və öyrənməni daha da yaxşılaşdırmağa çalışır.

IEA tərəfindən oxuyub-anlama üzrə aparılmış tədqiqatlara 1960-cı ildə başlanmışdır. Bu araşdırma 13 yaşlı uşaqlar arasında keçirilmiş IEA-nın 12 ölkə üzrə pilot tədqiqatının beş əsas sahəsindən biri idi. Bu, 1970 və 1971-ci illərdə daha da inkişaf edərək Altı sahə tədqiqatı çərçivəsində həyata keçirildi. Bu tədqiqat 14 yaşlı uşaqlarda oxu təhsilinin 2 sahədəki biliklərini dəyərləndirdi: bədii oxu üzrə təhsil mövzusu və oxuyub-anlama prosesləri.

Şagirdlərin oxu səviyyələrinin necə ölçüldüyü ilə bağlı məlumatların əldə edilməsi təhsil sahəsindəki məlumatların effektivliyi üçün çox önəmlidir. Bu məlumatların zamanla dəyişən tendensiyaları düzgün və etibarlı şəkildə izləyə biləcək bir formada inkişaf etdirilməsi dəstəkləndi. Bu fikir 2001-ci ildə beş qitəni əhatə edən 35 iştirakçı ilə başlayan PIRLS (Oxu Savadlılığının İnkişafı üzrə Beynəlxalq Tədqiqat) layihəsinə çevrildi. Əvvəlki tədqiqatlardan fərqlənən bu tədqiqat dördüncü sinif şagirdlərinə yönələrək onların oxumağı öyrənməkdən oxuyaraq öyrənməyə keçid etdiyi vacib bir dövrü əhatə etmişdir.

PIRLS başladığı gündən oxuyub-anlama prosesini, oxunun müxtəlif məqsədlərini və oxu bacarığına təsir edən davranışları və yanaşmaları qiymətləndirib. Oxuyub-anlamayı araşdırmaq şagirdlərin yazılı məlumatı necə qəbul etdiyini və anladığını, həmçinin mətnlərlə necə əlaqə qurduqlarını öyrənməkdir. Eyni zamanda şagirdlərə verilən sorğu vərəqəsi onların oxu vərdişlərini və yanaşmalarını araşdırır. Əlavə olaraq, valideyn, müəllim və məktəb sorğuları oxu bacarığının inkişafını dəstəkləyən və ya əngəlləyən ev və məktəb mühitləri haqqında məlumat verir.

PIRLS 2001-ci ildən hər beş ildən bir oxu savadlılığındakı irəliləyişləri izləyir. 2021-ci ildən etibarən iştirakçı ölkələrin sayı davamlı olaraq artaraq 65-ə yüksəlmişdir. Tədqiqatın inkişaf edən dizaynı hər

dövrün təhsil araşdırmalarında ön planda qalmasını təmin edən yenilikləri əks etdirir, eyni zamanda trend izləmə qabiliyyətini qoruyur. Buna nümunə olaraq, PIRLS -in 2016-cı ildən bəzi ölkələrdə kağız qiymətləndirmə sistemindən rəqəmsal qiymətləndirmə sisteminə keçidini göstərə bilərik. Bu dəyişiklik isə 2026-cı ildən bütün iştirakçılar üçün tam olaraq tətbiq olunacaq. Qiymətləndirmə üsulundan və dövründən asılı olmayaraq PIRLS dördüncü sinif şagirdlərinin oxu nailiyyətini qiymətləndirərək uşaqların oxu səviyyəsi barədə beynəlxalq dərəcədə müqayisəli məlumatları, tədris və öyrənməni yaxşılaşdırmaq üçün faydalı informasiyaları təqdim edir.

PIRLS 2021 nəticələri bütün dünyada dördüncü sinif şagirdlərinin oxu savadlılığı vəziyyəti haqqında əhəmiyyətli məlumatlar təqdim etdi. Şagirdlərin əksəriyyəti dünya üzrə ən azından oxu fəaliyyətinin ilkin biliklərinə sahib olsa belə, COVID-19 pandemiyasının təhsilə olan mənfi təsiri açıq şəkildə hiss olunurdu. 2016 və 2021-ci illər üzrə nəticələrdəki dəyişikliyə əsaslanaraq, 32 ölkədən 21-ində oxu göstəricilərində azalma müşahidə olunub. Valideynlərin bildirdiyinə görə, pandemiyanın səbəb olduğu pozuntular şagirdlərin ortalama üçdə ikisinin təhsilinə mənfi təsir göstərib.

Bu çətinliklərə baxmayaraq, PIRLS 2021 bəzi müsbət nəticələri də vurğulayır. Bu nəticələr erkən yaşda oxu-yazı bacarığının və evdə uyğun bir öyrənmə mühitinin nə qədər vacib olduğunu ortaya qoydu. Əksər şagirdlər akademik müvəffəqiyyətə önəm verən və resurs çatışmazlığı ilə intizam problemlərini minimuma endirən dəstəkləyici mühitə malik məktəblərdə təhsil alırdılar.

Gələcək tədqiqat dövrləri ilə bağlı hesabatlar və trend təhlilləri ilə bu nəticələrdən öyrənməyə davam etdikcə, pandemiyanın təsirlərini aradan qaldırmaq və dünya miqyasında keyfiyyətli təhsilə bərabər çıxışı təmin etmək çox vacib olacaq. 58 təhsil sisteminin iştirak edəcəyi PIRLS 2026 tamamilə rəqəmsal formatda təqdim edilərək dördüncü sinif şagirdləri arasında oxu anlayışı ilə bağlı geniş və qlobal bir baxış təqdim edəcək.

PIRLS 2026 tamamilə rəqəmsal qiymətləndirməyə keçdiyi üçün iştirak edən təhsil sistemlərindən olan bütün şagirdlər maraqlı və interaktiv bir oxu qiymətləndirməsində iştirak edə biləcəklər. Bu sistem şagirdlərə imkan yaradacaq ki, məktəbdə və məktəbdən kənarında yaşadıkları müxtəlif oxu təcrübələrini əks etdirən oxu qiymətləndirməsində iştirak etsin. Rəqəmsal mühit sualların cavablandırılması prosesi ilə bağlı da məlumatı əhatə edir və bu da şagirdlərin rəqəmsal qiymətləndirmə ilə necə əlaqədə olduğunu anlamağa kömək edə bilər. Bu, şagirdlərin cavab strategiyaları və yanaşmaları haqqında daha yaxşı məlumat əldə etməyə imkan tanıyır. PIRLS tədqiqatı üzrə inkişaf etməkdə olan yeniliklər qrup uyğunlaşma dizayn modelinin və avtomatlaşdırılmış qiymətləndirmə sistemlərinin istifadə olunmasında da özünü göstərir.

Bu çərçivə sənədləri PIRLS 2026-nın müxtəlif yönlərini daha ətraflı izah edir. Bu çərçivə sənədləri qiymətləndirmə vaxtı toplanacaq tədqiqat və məlumatların nə ilə bağlı olduğunu daha yaxşı başa düşməyə kömək edəcək. IEA tədqiqatları qiymətləndirmə üzrə çərçivə sənədlərini ölkələrlə birgə inkişaf etdirir, bu da iştirakçı ölkələrin prosesdə fəal iştirakını və məzmunun hər kəs üçün uyğun olmasını təmin edəcək. Bu, PIRLS kimi tədqiqatların arxasında olan birgə əməkdaşlıq səylərini də göstərir. Xüsusilə bu işdə iştirak edən bütün Milli Tədqiqat Koordinatorlarına və onların komandalarına PIRLS dövrünün digər sahələrində də göstərdikləri səylərə görə də çox minnətdaram.

Bu təşəbbüslərə Boston Universitetinin Lynch Təhsil və İnsan İnkişafı Fakültəsi, TIMSS və PIRLS Beynəlxalq Tədqiqat Mərkəzinin qabaqcıl və yenilikçi işləri ilə, xüsusən də qiymətləndirmə üzrə çərçivə sənədini hazırlayan Matthias von Davier, Ann Kennedy, Erin Wry, John Sabatini, Katherine A. Reynolds, Audrey Gallo, Maya Komakhidze, Liqun Yin və Pierre Foy-un əməyi ilə böyük dəstək

verilmişdir. Bu tədqiqata 25 il ərzində davamlı dəstək verən IEA Amsterdam və IEA Hamburg komandalarına da təşəkkür edirəm.

PIRLS 2026-ın qiymətləndirmə tapşırıqları və kontekst sorğularının yüksək keyfiyyətlə hazırlanması üçün Boston Universitetindəki PIRLS komandası, beynəlxalq inkişaf tərəfdaşlarının mükəmməl ekspertizası, həmçinin PIRLS 2026 Oxu üzrə İnkişaf Qrupu və Sorğu İnkişaf Qrupunun göstərdikləri əməyə görə ayrıca təşəkkür edirəm. Expertisecentrum, Niderland, və ABŞ-ın Memphis Universitetindən olan oxu mütəxəssisləri PIRLS mətnlərinə böyük dəstək verdilər. Həmçinin, Research Triangle Institute International-dan gələn seçmə ilə bağlı əhəmiyyətli dəstəyinə görə də minnətdaram.

IEA-nın Nəşrlər və Redaktə Komitəsi Seamus Hegarty tərəfindən idarə olunaraq müəlliflik, rəy bildirmə və nəşr prosesində əvəzsiz rəhbərlik etdi. Eyni zamanda IEA-nın Texniki İcraçı Qrupu tədqiqatın texniki tərəfləri üzrə vacib məsləhətlər verərək düzgün dizayn və tətbiqi təmin etdi. PIRLS 2026 qiymətləndirmə üzrə çərçivə sənədindəki yüksək keyfiyyətli məlumatlar dünya üzrə bir çox komanda və fərdin birgə əməkdaşlığı ilə əldə edilir. Hamınıza töhfələriniz, fikirləriniz və əzmkarlığınız üçün təşəkkür edirəm. Xüsusilə bu tədqiqata qatılmağı seçən ölkələrə minnətdarlığımı ifadə etmək istəyirəm. Şagirdlərin, müəllimlərin, valideynlərin, direktorların və məktəblərin təcrübələri haqqında dəqiq və elmi məlumat toplamaq öhdəliyi bu mühim işin əsasını təşkil edir. Bu təşəbbüsdə iştirak edən hər bir fərdə və PIRLS 2026 layihə məlumatlarının bir parçası olan hər kəsə dərin təşəkkürümü bildirirəm.

Dirk Hastedt İcraçı direktoru, IEA

Giriş

Oxu Savadlılığının İnkişafı üzrə Beynəlxalq Tədqiqat (PIRLS) son 25 ildə dördüncü sinif şagirdləri arasında beynəlxalq oxu nailiyyətlərindəki tendensiyaları izləyir. Şagirdin təhsili üçün vacib bir mərhələ olan dördüncü sinif oxu bacarıqlarının əsasını qoyur. Bu dövrdə oxu bütün fənlərdə öyrənmənin mərkəzi roluna çevrilir.

PIRLS dördüncü sinifdə TIMSS (Riyaziyyat və Təbiət Elmləri üzrə Beynəlxalq Qiymətləndirmə Programı) ilə birlikdə işləyir. Hər iki tədqiqat Boston Universitetindəki TIMSS & PIRLS Beynəlxalq Tədqiqat Mərkəzi tərəfindən aparılır. Bu mərkəz IEA Amsterdam və IEA Hamburg ilə yaxından əməkdaşlıq edir. PIRLS dördüncü sinif şagirdlərinin oxu savadlılığını qiymətləndirməkdə əsas rol oynayır və azyaşlı şagirdlərin oxu nailiyyətlərini qlobal səviyyədə başa düşmək üçün vacib bir meyar təqdim edir.

2021-ci ildə PIRLS iştirakçı ölkələrdə şagirdlərin oxu nailiyyətlərinə uyğun olaraq qiymətləndirmənin çətinliyini tənzimləməyə imkan tanıyan xüsusi bir qiymətləndirmə dizaynı təqdim etdi. Bu dəyişiklik ePIRLS hissələri vasitəsilə veb əsaslı oxu təcrübəsini əks etdirən interaktiv rəqəmsal oxu formatlarının tətbiqini də əhatə etdi. İştirakçıların yarısından çoxu rəqəmsal formata keçdi, bu keçidi asanlaşdırmaq üçün isə köməkçi bir əlaqə (körpü) nümunəsi tətbiq olundu.

PIRLS 2026 qiymətləndirmə tarixində əhəmiyyətli bir dövrü təmsil edir, çünki bu, tamamilə rəqəmsal oxu qiymətləndirməsinə keçidi tamamlayır. Bu addım PIRLS-in sahədə öndə olmağına və rəqəmsal savadlılığın hər uşağın təhsili üçün vacib olduğu bir dövrdə aktuallığını qorumağa olan öhdəliyini göstərir. Rəqəmsal oxu qiymətləndirməsi formatına keçməklə PIRLS 2026 azyaşlı şagirdlərin gündəlik rəqəmsal oxu vərdisləri ilə uyğunlaşan, maraqlı və gerçək bir qiymətləndirmə təcrübəsi yaratmağı hədəfləyir. Əlavə olaraq, texnologiya qiymətləndirmə üzrə təcrübələri inkişaf etdirir, məlumat toplama prosesini daha sürətli və effektiv edir, test dizaynında yeniliklər gətirir və avtomatlaşdırılmış qiymətləndirmə yaradır.

PIRLS 2026 qiymətləndirmə çərçivə sənədi üç hissəyə-fəsilə ayrılır və qiymətləndirmənin əsas komponentlərini əhatə edir:

1. Oxu Qiymətləndirməsi üzrə Çərçivə Sənədi (Fəsil 1): PIRLS-də qiymətləndirilən oxu savadlılığının müxtəlif aspektlərini təsvir edir.
2. Kontekstual Çərçivə Sənədi (Fəsil 2): PIRLS 2026 kontekstual sorğularında və Ensiklopediyasında əhatə olunan mövzuları müzakirə edir.
3. Qiymətləndirmə Dizaynı (Fəsil 3): Qrupdaxili adaptiv qiymətləndirmə dizaynının arxasında duran əsas səbəbləri və tətbiq üsullarını təqdim edir.

PIRLS 2026 çərçivə sənədinin fəsillərində olan yeniliklərdə iştirakçı ölkələrdən Milli Tədqiqat Koordinatorları (MTK) və bir çox mütəxəssislər aktiv rol oynayılar. Onlar sual nümunələrinin hazırlanması və çərçivə sənədinin fəsillərinin tərtibində kömək ediblər. Onların rəy və töhfələri

sorğular üçün yeni maraq doğuran anlayışların müəyyənləşdirilməsinə kömək etmiş, çərçivə sənədlərinin oxu anlayışı üzrə nailiyyətlərini ölçmək və zamanla hesabat vermək üçün aktuallığını qorumasını təmin etmişdir. Mütəxəssis komitələri, yəni Oxu üzrə İnkişaf Qrupu (OİQ) və Sorğuların İnkişaf Qrupu (SİQ) inkişaf edən nəzəriyyələr və siyasət yönümlü tədqiqatlar əsasında dəyişikliklərə rəhbərlik etmişdir.

Fəsil 1

PIRLS 2026 Oxu Qiymətləndirməsi üzrə Çərçivə Sənədi

John Sabatini, Ann Kennedy, Erin Wry, Matthias von Davier

Ümumi baxış

2026-cı ildə PIRLS (Oxu Savadlılığının İnkişafı üzrə Beynəlxalq Tədqiqat) altıncı dəfə oxu bacarıqlarının qiymətləndirilməsini həyata keçirəcək. Bu tədqiqat ölkələr arasında oxu nailiyyətlərindəki 25 illik tendensiyaları nümayiş etdirən məlumatlar təqdim edəcək.

Oxu savadlılığı şagirdlərin akademik uğurunun və şəxsi inkişafının təməlidir. PIRLS yeni və ya dəyişdirilmiş təhsil siyasətlərinin bu uğurlara necə təsir etdiyini öyrənmək üçün çox faydalı bir vasitədir. PIRLS 2026 Oxu Qiymətləndirməsi üzrə Çərçivə Sənədi və bu çərçivə sənədini qiymətləndirmək üçün hazırlanmış alətlər IEA-nın davamlı inkişaf və yeniliklərə olan öhdəliyini əks etdirir.

2026-cı ildən PIRLS kağız əsaslı qiymətləndirmədən rəqəmsal formata keçid edəcək. PIRLS oxu mətnlərini və sualları kompüter vasitəsilə şagirdlər üçün daha maraqlı və vizual cəlbedici bir fəaliyyət kimi təqdim edir. Bu, tapşırıqların təqdim olunmasını, şagird cavablarının qeydə alınmasını və qiymətləndirilməsini daha effektiv və səmərəli edir. Əlavə olaraq, PIRLS 2026 çərçivə sənədi əvvəllər ePIRLS adlandırılan anlayışı da əhatə edir. 21-ci əsrdə uşaqların oxu nailiyyətlərini başa düşmək üçün şagirdlərin rəqəmsal formatlarda, məsələn, veb saytlar və kompüterdə təqdim olunan digər formatlarda mətn məlumatını necə işlədiyini, tapdığını, anladığını və qiymətləndirdiyini öyrənmək vacibdir. Lakin PIRLS 2026 tamamilə rəqəmsal bir qiymətləndirmə olsa da, bu, rəqəmsal və ya internet bacarıqlarının qiymətləndirilməsi deyil. Bu qiymətləndirmə çərçivə sənədində təsvir olunduğu kimi, PIRLS 2026 hələ

də oxuyub-anlama bacarığını araşdıran bir tədqiqat olaraq qalır. PIRLS oxu qabiliyyətini geniş bir

perspektivdən qiymətləndirir. Oxumağın sadəcə zövq almaq üçün yox, həm də fərqli dünyaları, mədəniyyətləri və yeni ideyaları kəşf etməyə imkan yaratdığını vurğulayır. Bu, şagirdlərin müxtəlif baxış bucaqları və perspektivlərini anlama qabiliyyətini də genişləndirir. PIRLS müxtəlif mətnlər və mətn xüsusiyyətləri üzərində düşünməyi də əhatə edir. Bu, fərdi və ictimai məqsədlərə çatmaq üçün istifadə olunan bir yanaşmadır və bu yanaşma "məqsədin üçün oxumalısan" kimi tərif olunur. Bu baxış günümüz cəmiyyətində daha da əhəmiyyətli hala gəlir, çünki indi şagirdlərin oxu yolu ilə əldə etdikləri məlumatları necə istifadə etdiklərinə daha çox diqqət yetirilir. Diqqət artıq axıcılığı və ilkin oxuyub-anlama biliklərini göstərməkdən başa düşülən yeni vəziyyətlərdə və fərdi məqsədlərdə tətbiq etmə bacarığını nümayiş etdirməyə yönəlir (bax, PIRLS 2021 Ensiklopediyası).

Oxu nailiyyəti qiymətləndirilməsi üzrə PIRLS çərçivə sənədi ilk dəfə 2001-ci ildə həyata keçirilən qiymətləndirmə üçün hazırlanmışdır və bu çərçivə sənədində PIRLS-in oxu savadlılığı tərifinin mahiyyətini müəyyən etmək və oxuyub-anlama aspektlərini müəyyənləşdirmək üçün IEA-nın 1991-ci il Oxu Savadlılığı Tədqiqatından istifadə edilmişdir. O vaxtdan bəri PIRLS qiymətləndirmə çərçivə sənədi hər növbəti qiymətləndirmə dövrü üçün yenilənib və indi PIRLS 2026 üçün də tətbiq olunub

Oxu savadlılığının tərfi

PIRLS-in oxu savadlılığı tərfi IEA-nın 1991-ci il tədqiqatına əsaslanır. Bu tədqiqatda oxu savadlılığı "cəmiyyət tərəfindən tələb olunan və ya fərd tərəfindən qiymətləndirilən yazılı dil formalarını anlama və istifadə etmə bacarığı" kimi təsvir edilib.

Bu tərif ardıcıl qiymətləndirmə dövrləri üzrə genişləndirilir və bütün yaş qruplarından olan oxucular və müxtəlif yazılı dil formaları üçün uyğunluğunu qoruyur. Həmçinin gənc şagirdlərin peşəkar oxuculara çevrilməsi zamanı oxu təcrübələrinin bəzi aspektlərini açıq şəkildə qeyd edir, məktəb və gündəlik həyatda oxumağın geniş əhəmiyyətini vurğulayır və bu günün texnologiya dünyasında mətn mənbələrinin artan müxtəlifliyini nəzərə alır.

PIRLS-in oxu savadlılığı tərfi belədir:

Oxu savadlılığı cəmiyyət tərəfindən tələb olunan və fərd tərəfindən qiymətləndirilən yazılı dil formalarını anlamaq və istifadə etmək bacarığıdır. Oxucular müxtəlif formadakı mətnlərdən mənanı düzəldə bilirlər. Onlar öyrənmək, məktəbdə və gündəlik həyatda oxucu qruplarına qoşulmaq və əylənmək üçün oxuyurlar.

Oxu ilə bağlı bu fikir oxu savadlılığının konstruktiv və interaktiv bir proses olduğunu bildirən çoxsaylı nəzəriyyələri əks etdirir. Məna oxucuların mətnlərlə və oxu məqsədləri ilə olan qarşılıqlı əlaqələri vasitəsilə yaranır. Bu, konkret oxu təcrübələri kontekstində baş verir. Oxucular aktiv şəkildə mənanı qurur, mətnlə əlaqələndirərək düşünür, əvvəlki biliklərini istifadə edir və birləşdirir, effektiv oxu strategiyalarını bilir və tətbiq edir, həmçinin oxuduqları barədə düşünür. Oxu əvvəlində, oxu zamanı və oxudan sonra şagirdlər mənanı yaratmaq üçün müxtəlif dil bacarıqlarından, eləcə də digər koqnitiv və metakognitiv strategiyalardan istifadə edirlər. Bundan başqa, oxucunun olduğu vəziyyət mənanın yaranmasına təsir göstərə bilər; məsələn, oxumağa maraq və motivasiya verə, yaxud diqqəti

yayıdıraraq və ya prosesi çətinləşdirərək mane ola bilər.

Dünyanı və özlərini tanımaq üçün oxucular fərqli mənbələrdən olan müxtəlif mətn növlərindən yararlanırlar. Hər mətn növü müxtəlif formalarda və bu formalardan ibarət kombinasiyalarda ola bilər. Bunlara kitablar, jurnallar, sənədlər və qəzetlər daxildir. Rəqəmsal cihazlarda oxuyarkən, tez-tez veb saytlarda və ya oflayn resurslarda mətn və media ilə qarşılıqlı əlaqə qurulur.

Artıq internet mənbələrindən oxumaq və öyrənmək məktəb proqramlarının mühim bir hissəsi halına gəlib və şagirdlərin məktəbdə və məktəb xaricində məlumat əldə etmələrinin əsas yollarından biri olub. Onlayn mətnləri və onların xüsusiyyətlərini və strukturlarını oxumaq və idarə etmək üçün uyğunlaşdırılmış və ya öyrənilmiş oxu bacarıqları və strategiyaları oxu nailiyyətləri üçün vacibdir. Veb saytlar adətən bir neçə səhifə və nişandan ibarət olur və istifadəçilərə mətn və digər məlumatlar arasında qeyri-xətti şəkildə gəzməyə imkan verən daxili keçidlər təqdim edir. Bu onlayn mühit oxu və öyrənmə baxımından bəzi xüsusi çətinliklər yarada bilər.

Məsələn, bir veb saytı və ya bir neçə sayt arasında məlumatları tapmaq və anlamaq adətən daha yüksək səviyyədə özünü idarəetmə və qiymətləndirmə bacarıqları tələb edir. Bu bacarıqlar oxucunun ehtiyaclarına uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün vacibdir. Beləliklə, onlayn mühitdə məlumatın mənasını başa düşmək üçün yeni bacarıqları əvvəlki oxu və anlama üsulları ilə birləşdirmək lazımdır.

Azyaşlı şagirdlər oxu və öyrənmə sahəsində müxtəlif kontekstlərə daxil olduqda oxuduqları mətnləri daha yaxşı anlamaq üçün fərqli qruplarla müzakirə etmək və ya paylaşmaq fürsəti tapdıqlarında mətnlərin mənasını daha ətraflı formada qavrayırlar. Oxu ilə bağlı sosial qarşılıqlı təsirlər bir və ya bir neçə oxucu qrupunda iştirak etmək gənc şagirdlərin mətnləri başa düşməsində və qiymətləndirməsində, müxtəlif baxış bucaqlarını öyrənməsində, yeni məlumat mənbələri tapmasında və mənalardan fərqli şərhlərini dərk etməsində əhəmiyyətli rol oynaya bilər. Sosial mühitlər fiziki olaraq sinifdə və ya sinif xaricində (məktəb və ya ictimai kitabxanalar kimi) yaradıla bilər və eyni zamanda kompüter və ya internet vasitəsilə ünsiyyət alətləri və platformalarında da mövcud ola bilər.

Şagirdlər arasında rəsmi və qeyri-rəsmi sosial ünsiyyət imkanları onların baxış bucaqlarını genişləndirərək oxumağı sinif yoldaşları və digər insanlarla paylaşıqları bir təcrübə kimi görmələrinə kömək edə bilər.

Bu fəaliyyətlər məktəbdənkənar qruplara da yayılaraq gənc şagirdlərin ailələri və dostları ilə oxuduqları ideyalar, hekayələr və məlumatlar haqqında söhbət etmələrinə imkan tanıyır. Oxu anlayışının sosial tərəfi oxu tərifində vurğulansa da, PIRLS bu aspekti qiymətləndirmə bölməsində birbaşa olaraq qiymətləndirmir. Bununla belə, bu məsələ kontekst sorğularında ev və məktəb mühitlərini anlamaq üçün önəmli bir faktor kimi diqqətə alınır.

PIRLS-in oxu nailiyyəti qiymətləndirməsi üzrə çərçivə sənədi

Bu sənəd PIRLS beynəlxalq qiymətləndirməsinin əsasını təşkil edir və şagirdlərin dördüncü sinifdə oxu nailiyyətlərini qiymətləndirir. Bu çərçivə sənədi gənc şagirdlərin məktəbdə və məktəb xaricində oxuduqlarının əksəriyyətini əhatə edən iki əsas məqsədə fokuslanır: bədii oxu təcrübəsi və məlumatın əldə edilməsi və istifadə edilməsi. Bundan əlavə, PIRLS qiymətləndirməsi hər iki oxu məqsədində dörd əsas anlama prosesini əhatə edir: diqqəti cəmləmək və açıq şəkildə bildirilən məlumatı əldə etmək, sadə nəticələr çıxarmaq, ideyalar və məlumatları şərh etmək və əlaqələndirmək, həmçinin məzmunu və mətn elementlərini dəyərləndirmək və tənqid etmək.

Oxu məqsədləri və anlama prosesləri həm bir-birindən ayrı işlənmir, həm də şagirdlərin yaşadığı və öyrəndiyi mühitdən ayrı deyil. Anlama prosesləri şagirdlərin müxtəlif çətinlik dərəcələrindəki mətnləri başa düşmək üçün yerinə yetirməli olduğu daha mürəkkəb əməliyyatları təsvir edir; məqsədlər isə bu proseslərin tətbiq edildiyi mətnləri iki əsas kateqoriyaya ayırır. Həmçinin bu məqsəd və proseslərin onlayn oxu savadlılığı mühitini də əhatə edəcək şəkildə genişləndirildiyini və ətraflı izah edildiyini qeyd etmək lazımdır.

PIRLS çərçivə sənədinin əsas məqamları

PIRLS-də oxu qiymətləndirməsinin əsasını iki oxu məqsədi və dörd anlama prosesi təşkil edir. Cədvəl 1 PIRLS tərəfindən qiymətləndirilən hər bir prosesə uyğun olan oxu məqsədlərinin faizlərini və bu proseslərlə uyğunlaşan tapşırıqların təxmini faizlərini təqdim edir.

Cədvəl 1: PIRLS oxu qiymətləndirməsində hər bir oxu məqsədinə və anlama prosesinə ayrılmış faizlər

Oxu məqsədləri	
Bədii oxu təcrübəsi	50 %
Məlumatın əldə edilməsi və istifadəsi	50 %
Anlama prosesləri	
Diqqəti cəmləmək və açıq şəkildə bildirilən məlumatı əldə etmək	20 %
Sadə çıxarışlar etmək	30 %
İdeyaları və məlumatları şərh etmək və əlaqələndirmək	30 %
Məzmunu və mətn elementlərini qiymətləndirmək və tənqid etmək	20 %

PIRLS-də oxu nailiyyəti həm ümumi nəticə olaraq, həm də oxu məqsədləri və anlama prosesləri üzrə ayrı-

ayrı kateqoriyalarda təqdim olunur. Anlama prosesləri iki alt kateqoriyada birləşdirilir: məlumatları tapmaq və sadə nəticələr çıxarmaq; ideyaları şərh etmək, əlaqələndirmək və qiymətləndirmək. Oxu nailiyyətini necə təqdim olunduğu ilə bağlı daha ətraflı məlumatlar Fəsil 3-də təqdim olunub.

Oxu məqsədləri

Dünyada oxu savadlılığı insanların oxu səbəbləri ilə birbaşa bağlıdır. Ümumiyyətlə, bu səbəblər oxumağın zövq və şəxsi maraq üçün, öyrənmək məqsədilə və cəmiyyətdə iştirak etmək üçün olmasıdır. Oxu həm də sosial kommunikatıv qarşılıqlı əlaqəni əhatə edə bilər, çünki oxucular oxuduqları mövzular barədə başqaları ilə müzakirələr apararaq təcrübə və baxış bucaqlarını paylaşırlar. Artıq bu oxu prosesi daha çox elektron cihazlarda (məsələn, kompüterlər, planşetlər və ya smartfonlar) həyata keçirilir. Bu, mətnləri aktiv formada gözdən keçirtmək, müxtəlif funksiyalardan istifadə etmək və yeni xüsusiyyətlərlə tanış olmaq kimi həm imkanlar, həm də çətinliklər təqdim edir. Azyaşlı şagirdlər oxu bacarıqlarını inkişaf etdirib müxtəlif fənlərdə öyrənmək üçün oxumağa ehtiyac duyduqca, kitablar, digər fiziki materiallar və rəqəmsal mənbələrdən (məsələn, internetdən) məlumat əldə etmək daha da vacib olur.

Bu oxu məqsədləri ilə uyğun olaraq, PIRLS bədii oxu təcrübəsi üçün oxumağa və məlumat əldə edib istifadə etməyə yönəlmiş oxu vərdişlərinə diqqət yetirir. Azyaşlı şagirdlər üçün hər iki oxu məqsədi vacib olduğundan, PIRLS hər iki məqsədi qiymətləndirmək üçün eyni nisbətdə material təqdim edir. PIRLS mətnləri ümumilikdə bədii və məlumatlandırıcı mətnlər olaraq iki kateqoriyaya bölünür. Bu mətnlərə verilən suallar isə hər bir oxu məqsədinə uyğun mətn xüsusiyyətlərini əks etdirir. Yəni, bədii kateqoriyaya daxil olan mətnlərə mövzu, süjet hadisələri, personajlar və mühitlə bağlı suallar verilir, məlumatlandırıcı mətnlərə isə mətnlərdə verilən məlumatlarla əlaqədar suallar əlavə edilir. Mətnlər oxu məqsədlərini bir-birindən ayırsa da, oxucuların istifadə etdiyi oxuyub-anlama prosesləri hər iki məqsəd üçün çox oxşardır; buna görə də, PIRLS-də anlama prosesləri bütün mətnlər üzrə eyni şəkildə qiymətləndirilir.

PIRLS qiymətləndirməsində istifadə olunan bədii və informativ mətn kateqoriyaları, oxucuların müxtəlif məqsədlərinə əsasən mətn növləri ilə uyğundur. Məsələn, bədii oxu təcrübəsi üçün bədii əsərlər, məlumat əldə etmək üçün isə ümumiyyətlə, informativ məqalələr və təlimat mətnləri oxunmalıdır. Lakin oxu məqsədləri həmişə mətn növləri ilə dəqiq uyğunlaşmır. Məsələn, bioqrafiyalar və avtobiografiyalar həm bədii, həm də informativ məqsədlərə xidmət edə bilən müxtəlif xüsusiyyətlərə malik ola bilər. Həmçinin oxucunun bir mətn növünü oxumaq məqsədi şəxsi maraq, öyrənmək, yeni bacarıqlar əldə etmək və ya bir neçə məqsədin qarışığı ola bilər.

Fərqli mətn növləri ideyaların necə düzülüb təqdim edildiyi baxımından müxtəlif üsullardan istifadə edir, bu da mənanı anlamaqda müxtəlif yanaşmalara yol açır. Mətnin təşkilatı və formatı yazılı materialın ardıcıl şəkildə düzülməsinə və ya şəkillər və cədvəllərlə birlikdə verilmiş sözlər və ifadələrin istifadəsinə əhatə edə bilər. Məsələn, informativ mətnlərdə müəlliflər oxucunu inandırmaq məqsədilə təsvir edə, izah edə, müqayisə və fərqləndirmələr edə və ya bir arqument təqdim edə bilər. Mətnin məzmunu, quruluşu və ya üslubu oxucunun mətni necə anlamasına təsir edə bilər.

Həmçinin qeyd edildiyi kimi, mənalardan qurulduğu və məqsədlərin həyata keçirildiyi yer oxucular, mətnlər, məqsəd və ya tapşırıqlar arasındakı qarşılıqlı əlaqədir. PIRLS-də mətnləri seçərkən məqsəd müxtəlif oxu növlərini əhatə edən geniş mətn çeşidlərini təqdim etməkdir. Məqsəd qiymətləndirmədə iştirak edən şagirdlərə məktəbdə və məktəbdən kənarında qarşılaşa biləcəkləri real oxu təcrübələrini mümkün qədər bənzər şəkildə təqdim etməkdir.

Bədii oxu təcrübəsi üçün oxu

Bədii oxu fəaliyyətində oxucular mətnə daxil olaraq hadisələr, mühitlər, hərəkətlər, nəticələr, xarakterlər, atmosfer, hisslər və fikirlərlə maraqlanır və dildən zövq alaraq oxuyur. Ədəbiyyatı daha yaxşı başa düşmək və qiymətləndirmək üçün hər oxucu öz təcrübələrini, hisslərini, dilə verilən dəyərini, sevgisini və ədəbiyyat növləri haqqında bildiklərini mətni ilə bölüşməlidir. Azyaşlı oxucular üçün ədəbiyyat qarşılaşmadıqları vəziyyətləri və hissləri kəşf etməyə imkan tanıyaraq alternativ baxış bucaqlarını və perspektivləri anlamağa və təhlil etməyə kömək edə bilər. Nağil ədəbiyyatında göstərilən hadisələr hərəkətlər və nəticələr oxuculara təsəvvür edərək müxtəlif vəziyyətləri yaşamaq və bu vəziyyətlərdən real həyatı daha yaxşı anlamaq imkanı tanıyır. Mətn hekayəçiyə və ya əsas personaja aid baxış bucağını təqdim edə bilər, bəzən isə daha mürəkkəb mətnlər bir neçə perspektivə sahib ola bilər. Məlumat və fikirlər birbaşa olaraq və ya dialoqlar və hadisələr vasitəsilə təqdim oluna bilər. Qısa hekayələr və romanlar bəzən hadisələri zaman ardıcılığına uyğun təqdim edir, bəzən isə daha mürəkkəb şəkildə keçmişə qayıdırlar və zaman dəyişiklikləri ilə daha mürəkkəb şəkildə göstərir. Bədii mətnlərə əlavə olunan təsvirlər oxu təcrübəsini daha maraqlı edir, oxucuları cəlb edir və mətnlə daha dərin əlaqə qurmağa kömək edir.

PIRLS-də əsasən nağil ədəbiyyatından istifadə olunur. Ölkələr arasındakı fərqli dərş proqramları və mədəni fərqliliklər səbəbi ilə, PIRLS bəzi ədəbiyyat növlərini programa daxil etməkdə çətinlik yaşayır. Məsələn, şeirin tərcüməsi çətin olduğu üçün bu növ mətnlərdən adətən istifadə edilmir.

Məlumat əldə etmək və istifadə etmək üçün oxu

Məlumat xarakterli mətnlər müxtəlif məqsədlər üçün həm oxunur, həm də yazılır. Bu mətnlər əsasən məlumat vermək üçün yazılsa da, yazıqlar tez-tez fərqli məqsədlərlə mövzularını təqdim edirlər. Məktəblərdə şagirdlərə təqdim olunan məlumat xarakterli mətnlər adətən etibarlı və güvənilən mənbələrdən, məsələn, təhsil nəşriyyatlarından seçilir. Bu mətnlər əsasən faktiki məlumat təqdim etmək və ya ən azından qəsdən aldadıcı olmamaq məqsədini güdür. Məsələn, müəlliflər faktları və izahları məlumatlandırıcı xülasə, məntiqi əsaslandırma və ya balanslı arqumenlər vasitəsilə təqdim edə bilərlər. Hətta etibarlı mənbələrdən olsa belə oxucular öz fikirlərini və baxışlarını formalaşdırmaq üçün tənqidi yanaşma ilə mətni oxumalıdırlar. Bu yanaşma mətnlərdə təqdim olunan məlumatlarla öz anlayışlarını necə formalaşdırdıqlarına və ya yenilədiklərinə təsir edəcək. Oxucular etibarlı mənbələrdən kənara çıxdıqda tənqidi düşünmə və qiymətləndirmə bacarıqları daha da inkişaf etməli və anlama prosesində ön planda olmalıdır. İnternetdə çox sayda etibarlı və faydalı məlumat var, amma bəzən etibarlı görünən veb saytlar və mətnlərdə məlumatların bəzisi və ya bütünlükdə hamısı doğru olmaya bilər. Bütün PIRLS mətnləri isə etibarlı mənbələrdən götürülür.

Mətnlərin müxtəlif funksiyalarını yaxşı başa düşmək üçün məlumatı məzmun, təşkilat və forma baxımından fərqli təqdim etmək mümkündür. Azyaşlı şagirdlər müxtəlif məzmunları əhatə edən məlumat xarakterli mətnləri (məsələn, elmi, tarixi, coğrafi və sosial mövzularla bağlı) oxuya bilərlər. Bu mətnlərdə məzmunun quruluşu da fərqli ola bilər. Məsələn, səbəb-nəticə və ya müqayisə-qarşılaşdırma strukturundan istifadə edərək tarixi faktlar xronoloji ardıcılıqla təşkil oluna, təlimat və ya prosedurlar addım-addım sıralana, arqument isə məntiqi şəkildə təqdim edilə bilər.

Məlumat müxtəlif formatlarda təqdim oluna bilər. Həm statik mətnlər (məsələn, təlimat kitabçaları və qəzetlər), həm də veb saytlar məlumatı siyahılar, cədvəllər, qrafiklər, diaqramlar, videolar və digər çoxmodallı formatlarda təqdim edilə bilər. Həmçinin reklamlar, elanlar, yan panellər və xronologiyalar kimi əlavə və dəstəkləyici məlumatların qurulmasında müxtəlif yanaşmalar mövcuddur.

Qeyd edildiyi kimi, onlayn məlumatlar çox vaxt müxtəlif formatlarda təqdim edilir. Veb saytlar çap materiallarında mümkün olmayan interaktiv və təcrübi xüsusiyyətlərə malik ola bilər. Çoxformatlı mətnlər müxtəlif ünsiyyət üsullarını istifadə edir və oxucu bu üsulları birləşdirərək mətnin mənasını çıxarır. Məsələn, onlayn mətn təqdimatları vizual maraqlar, təsvir və ya əsas məlumat mənbəyi kimi dinamik elementləri birləşdirə bilər. Ümumi elementlərə videolar, audio kliplər, animasiyalı qrafiklər, hiperlinklər və açılan pəncərələr daxildir. Onlayn mətnlərdə məlumatların görünməsi və yoxa çıxması, fırlanması və ya rəng dəyişməsi kimi müxtəlif vizual işarələrdən də istifadə edilə bilər. İnternetdə yazılı mətnləri axtarıb öyrənmək bu çətin mühitdə yaranmış məlumatı başa düşməyi tələb edir. Onlayn oxu zamanı effektiv öyrənmək üçün müxtəlif mətnləri birləşdirmək mütləqdir, çünki bu mətnlər fərqli, ziddiyyətli fikirlər və ya tamamlanmamış informasiyalar təqdim edə bilər. Mətnləri uğurla birləşdirmək üçün məlumat bazası verilən tapşırıqda uyğunluq və digər mənbələrlə əlaqələr kimi mətn elementlərini və atributlarını tanıyıb qiymətləndirmək vacibdir. PIRLS-də istifadə olunan məlumat xarakterli mətnlər şagirdlərin məktəbdə və məktəbdən kənarında yaşadığı real oxu təcrübələrini əks etdirir. PIRLS-də informativ mətnlərin bəzisi animasiyalı qrafiklər, hiperlinklər və açılan pəncərələri əhatə edir. PIRLS-də istifadə olunan məlumat xarakterli mətnlər şagirdlərin məktəbdə və məktəbdən kənarında yaşadığı real oxu təcrübələrini əks etdirir. Adətən bu mətnlər və veb saytlar gənc oxucular üçün yazdığı yaxşı bilən müəlliflər tərəfindən hazırlanır. Bundan əlavə, iştirak edən ölkələr bir çox mətnləri onların şagirdlərinin oxuduğu məlumat xarakterli materialları təmsil edən nümunələr kimi təqdim edir.

Uğurlu internet araşdırması və oxuyub-anlama üçün əsas komponentlərdən biri məqsədlərə uyğun məlumat tapmaq bacarığıdır. Oxucular hədəf qoyduqları məlumatı təqdim edən veb saytları seçmək üçün bir və ya daha çox mənbəni qiymətləndirməli, uyğun veb saytlara keçməli və yeni məzmun üçün keçidlərə daxil olmalıdırlar. Mənbələri qiymətləndirmək hələ oxunmamış mətnlərin potensial faydalılığını anlamaq kimi əlavə anlama tələb edir (məsələn, axtarış nəticələrini və ya keçidləri qiymətləndirərkən). Bir veb sayta və ya səhifəyə daxil olduqdan sonra oxucular təqdim olunan müxtəlif məlumat və mətnlərin əhəmiyyətini qiymətləndirməli, eyni zamanda reklamlar və digər diqqəti yayındıran elementləri gözdən keçirməlidirlər. Bu, tapşırıqda diqqəti yönəltmək və digər maraqlı mövzular və ya reklamlar tərəfindən yayındırılmamaq üçün özünü tənziqləmə proseslərini əhatə edir. Əslində, onlayn məlumat axtarmaq istifadə olunan vasitələr və mənbələrin sayı baxımından fərqli olsa da, axtarışın məqsədi baxımından kitabxanada kitab və ya məqalə axtarmağa çox oxşayır. Fiziki bir bina daxilində kitab rəfləri və kitabxana kataloqları arasında axtarış etmək kimi, onlayn axtarış da müvafiq məlumatı tapmaq məqsədi güdür. Əlavə çətinliklər məlumat axtarışının bir hissəsidir və oxu təcrübəsi ilə əlaqəli bacarıqları tələb edir, amma bunlar PIRLS qiymətləndirməsinin əsas mövzusu deyil.

Oxuyub-anlama prosesləri

PIRLS dördüncü sinif oxucuları tərəfindən tipik olaraq istifadə olunan dörd geniş əsaslı oxuyub-anlama prosesini qiymətləndirir: 1) diqqəti cəmləmək və açıq şəkildə bildirilən məlumatı əldə etmək; 2) Sadə çıxarışlar etmək; 3) İdeyaları və məlumatları şərh etmək və əlaqələndirmək; 4) Məzmunu və mətn elementlərini qiymətləndirmək və tənqid etmək. Bu prosesləri keçmək azyaşlı uşaqlara başa düşdüklerini yoxlamağa, yanaşmalarını və oxu məqsədlərini tənzimləməyə imkan verən metakognitiv prosesdir. Əlavə olaraq, oxucuların oxumağa gətirdikləri bilik və təcrübələr onlara dil, mətnlər və dünya barədə anlayış qazandırır və bu vasitə ilə onlar materialın mənasını izah edirlər.

PIRLS-də bu dörd anlama prosesi hər bir mətn (və ya mətnlər qrupu) və ya tapşırıq suallar hazırlamaq üçün əsas kimi istifadə olunur. Mətnlərdəki müxtəlif oxuyub-anlama proseslərini göstərən sualların müxtəlifliliyi şagirdlərin yazılı mətnlərdən mənalı çıxarma bacarıqlarına və qabiliyyətlərini göstərmələrinə imkan verir. Bundan əlavə, PIRLS 2026-da istifadə olunan suallar, standart çoxseçimli və yazılı cavab formatlarından fərqli olaraq, rəqəmsal platformanın imkanlarından istifadə edir (məsələn, sürüşdür və burax kimi).

Qiymətləndirmə suallarını hazırlayarkən mətnin uzunluğu və mürəkkəbliyi ilə oxu tapşırığının tələb etdiyi anlama səviyyəsi arasında əhəmiyyətli bir qarşılıqlı əlaqə olduğunu nəzərə almaq lazımdır. Ümumiyyətlə, açıq şəkildə verilmiş məlumatı tapmaq və çıxarmaq, məsələn, mətnin bütünü təhlil edib, bu təhlilləri xarici fikirlərlə və təcrübələrlə birləşdirməkdən daha asan ola bilər. Lakin mətnlər və tapşırıqlar uzunluq, dilin mürəkkəbliyi, ideyaların mücərrədliyi, təşkilat forması və düşüncə tələbi baxımından fərqlənə bilər. Əlbəttə, çoxsəhifəli və mürəkkəb cümlələr olan bir veb-saytdan məlumat tapmaq və çıxarmaq, sadə cümlə quruluşuna malik qısa bir hekayədən məlumat çıxarmaqdan daha çətindir. Beləliklə, mətnin məzmunu sualların mürəkkəbliyinə təsir göstərir, həmçinin bu, dörd müxtəlif oxuyub-anlama prosesinin həm arasında, həm də daxilində öz təsirini göstərir.

Diqqəti cəmləmək və açıq şəkildə bildirilən məlumatı əldə etmək

Oxucular mətndə açıqca təqdim olunmuş məlumatlara müxtəlif dərəcələrdə diqqət yetirirlər. Mətndəki bəzi fikirlər xüsusi diqqəti cəlb etdiyi halda, digər fikirlər isə diqqəti cəlb etməyə bilər. Məsələn, oxucular mətndəki mənanın doğruluğunu və ya əksini təsdiqləyən fikirlərə diqqət yetirə bilər, maraqlı bir detallardan təsirlənə bilər və ya ümumi oxu məqsədlərinə uyğun məlumatları tapmaq üçün mətni sürətlə nəzərdən keçirə bilər. Məktəb tapşırıqlarında oxucular tez-tez mətndə açıq şəkildə ifadə olunan məlumatları əldə etməyə ehtiyac duyurlar. Bu, onların suallarına cavab tapmağa və ya mətndəki məna haqqında nə anladıklarını yoxlamağa kömək edir. Məlumatı uğurla tapmaq üçün, sözlərin, ifadələrin və ya cümlələrin dərhal və avtomatik başa düşülməsi və bunların axtardığınız məlumatla əlaqəli olduğunu anlamaq vacibdir. PIRLS testində sualları təsnif edərkən sualın əsas hissəsini və düzgün cavabı mətndəki məzmunu uyğun olaraq qiymətləndirmək çox önəmlidir. Əgər sualın əsas hissəsi və doğru cavab mətndən eyni sözləri istifadə edir və bir-birinə yaxın yerlərdə yerləşirsə, həmin sual "diqqəti bir yerə cəmlə və məlumatı əldə et" ifadəsi kimi təsnif edilir. Əgər sualda sinonimlərdən istifadə olunursa, o, yenə də "diqqəti bir yerə cəmlə və məlumatı əldə et" kimi təsnif edilir. Əgər əlaqə daha dolayısı və qeyri-dəqiq olarsa, sual "sadə nəticə çıxarma" kimi təsnif ediləcək.

Bu cür mətnin işlənmə növünü əks etdirən bilən oxu tapşırıqları aşağıdakılardır:

- Oxu məqsədinə uyğun məlumatları tapmaq və əldə etmək
- Xüsusi fikirləri axtarmaq
- Sözlərin və ya ifadələrin təriflərini axtarmaq

- Hekayənin mühitini müəyyən etmək (məsələn, zaman və yer)
- Əsas cümləni və ya əsas fikri tapmaq (əgər açıq şəkildə ifadə edilibsə)
- Qrafikdə və ya veb səhifəsində (məsələn, qrafik, cədvəl, xəritə) xüsusi məlumatları müəyyən etmək

Sadə nəticələr çıxarmaq

Oxucular mətnin mənasını qurarkən açıq-aydın ifadə olunmayan ideyalar və məlumatlar haqqında nəticələr çıxarırlar. Nəticə çıxarmaq oxuculara mətnlərin sadəcə üzərindən keçməyə, eyni zamanda mətnlərdə tez-tez rast gəlinən məna boşluqlarını doldurmağa kömək edir. Bəzi nəticələr daha sadə olur, çünki əsasən mətnin bir hissəsindəki məlumatlara əsaslanır—oxucular yalnız iki və ya daha çox fikri birləşdirməli olurlar. Fikirlər özləri açıq-aydın ifadə olunsa da, onlar arasındakı əlaqə bu formada deyil, buna görə də bu əlaqəni oxucu nəticə çıxararaq özü müəyyən etməlidir. Bundan əlavə, nəticə mətnin özündə açıq şəkildə ifadə olunmasa da, mətnin mənası nisbətən aydın qalır.

Bacarıqlı oxucular bu cür nəticələri çox vaxt avtomatik olaraq çıxarırlar. Onlar iki və ya daha çox məlumatı dərhal birləşdirə bilər, mətnin özündə açıq-aydın göstərilməsə də, əlaqəni başa düşə bilərlər. Çox vaxt müəllif mətnini elə yazır ki, oxucular asanlıqla və ya dərhal nəticəyə gəlsinlər. Məsələn, bir hekayədə bir xarakterin hərəkətləri müəyyən bir xarakter xüsusiyyətini açıq şəkildə göstərir, və əksər oxucular həmin xarakterin şəxsiyyəti və ya baxış bucağı haqqında eyni nəticəyə gəlir.

Bu cür oxu zamanı, şagirdlər adətən söz, ifadə və ya cümlə mənasından daha kənara çıxaraq, mətnin bir hissəsinin mənasına diqqət yetirirlər. Onlayn oxu zamanı, bu, adətən məlumat axtarışında hansı üsulların daha yaxşı olacağı barədə nəticə çıxarmağı tələb edir. Vebdə oxucular həmçinin müəyyən bir keçidə və ya başqa bir səhifəyə keçidin lazım olub-olmadığı və ya faydalı olub-olmadığı ilə bağlı nəticə çıxara bilərlər.

Əgər təsnifat zamanı sualın əsas hissəsi və düzgün cavab mətnin orijinal ifadələrinin və cümlələrinin parafrazlarından istifadə edirsə, həmin sual "sadə nəticə çıxarma" kimi qiymətləndirilir. Əgər düzgün cavablar mətnin bir neçə yerində yerləşirsə, amma maddənin əsas hissəsi və düzgün cavab mətnin eyni sözlərindən istifadə edirsə, bu maddə "sadə nəticə çıxarma" kimi qiymətləndirilir.

Bu cür mətn emalını nümunə göstərən oxu tapşırıqları bunları əhatə edə bilər:

- Bir hadisənin başqa bir hadisəyə səbəb olduğunu başa düşmək
- Bir personajın hərəkətinin səbəbini izah etmək
- İki personaj arasındakı əlaqəni təsvir etmək
- Müəyyən bir məqsəd üçün hansı mətn və ya veb-səhifə hissəsinin kömək edəcəyini tapmaq

İdeyaları və məlumatları şərh etmək və əlaqələndirmək

Sadə nəticə çıxarmaqla fikirləri və məlumatları şərh edib birləşdirən oxucular mətnin yerli və ya global mənalarına fokuslana və ya detalları ümumi mövzular və fikirlərlə əlaqələndirə bilər. Hər halda, bu oxucular müəllifin məqsədini anlamağa çalışır və mətnin tam mənasını daha dərinləndirən başa düşməyə yönəlirlər.

Oxucular fikirləri şərh edərkən və birləşdirərkən məqsəd mətnin mənasını şəxsi bilik və təcrübələrlə daha yaxşı başa düşməkdir. Həmçinin digər mümkün mənaları da araşdıraraq daha geniş bir anlayış əldə etməyə çalışırlar. Məsələn, oxucular mətnin sözləri ilə kifayətlənməyərək, öz təcrübələrindən istifadə edərək bir personajın gizli motivlərini başa düşməyə çalışır və ya məlumatı gözlərində canlandırmağa çalışırlar.

Oxucular bu izah etmə prosesinə qoşularkən yalnızca açıq əlaqələr deyil, həm də fərqli baxış bucaqlarına əsaslanaraq fərqli insanların müxtəlif formada görə biləcəyi gizli əlaqələr qururlar. Buna görə də, fikirləri şərh edərək və əlaqələndirərək yaranan mənalar oxucular arasında fərqli ola bilər, çünki hər bir oxucu oxu tapşırığına gətirdikləri təcrübə və biliklərinə görə fərqli nəticələr çıxara bilər. Təhsil yeni biliklər öyrənməkdən, həmçinin mətnlərdə açıq və ya gizli təqdim olunan sübutlara əsaslanaraq əvvəlki bilikləri yeniləmək və düzəltməkdən ibarətdir. Lakin yalnız şəxsi baxışlara və fərdi təcrübələrə əsaslanan fərdi izahlar oxu qiymətləndirməsi üçün uyğun deyil. PIRLS-də oxuyub-anlama sualları vasitəsilə əldə edilən şərhlər mətnə əsaslanmalı və mətnin təsvir etdiyi aspektləri uyğun sübutlarla şərh etməlidir.

İnternetdən istifadə etmək müxtəlif onlayn mənbələrdən məlumat oxumaq və mənimsəmək bacarığını tələb edir. Müxtəlif mətnlərdən məlumatları əlaqələndirmək və sintez etmək məzmunundan asılı olmayaraq çətindir, çünki oxucular yalnız bir mətni anlamaqla kifayətlənməməli, eyni zamanda iki və ya daha çox mətn arasındakı məlumatları bir araya gətirməlidirlər. Bu, onlayn mühitdə müvafiq yazılı məlumatları fərqli veb sahifələrində əlaqələndirməyi, həmçinin qrafiklər, animasiyalar, videolar, açılan pəncərələri, dəyişdirilən mətn və qrafikləri istifadə etməyi əhatə edir.

"İdeyaları və məlumatları şərh edib və bir-biri ilə əlaqələndirmək" kateqoriyasına daxil olan suallarda, mətnə birbaşa qeyd edilməsə də əsaslandırılmış konseptlər və ümumiləşdirmələrdən istifadə edilib. Yeni fikirlər və çıxarılan nəticələr həm maddənin özündə, həm də mətnə olan məlumatlara əsaslanaraq ortaya çıxmağa bilər. Tam bal almaq üçün cavab mətni tam başa düşməyi və ya ən azı onun əhəmiyyətli hissələrini anlamağı tələb edir. Bundan əlavə, cavab mətnə sadəcə yazılanlardan daha irəlində olan fikirləri və ya məlumatları təqdim etməlidir.

Bu cür mətn işləmə növünü göstərən oxu tapşırıqları aşağıdakılar ola bilər:

- Mətnin ümumi mesajını və ya əsas mövzunu müəyyən etmək
- Personajların hərəkətləri üçün alternativlər düşünmək
- Mətn məlumatlarını müqayisə etmək və fərqləndirmək

- Hekayənin ruh halını və ya tonunu anlamaq
- Mətn məlumatlarının gündəlik həyatda necə istifadə olunma biləcəyini şərh etmək
- Və ya müxtəlif mətnlərdə və ya veb saytlarında təqdim olunan məlumatları müqayisə etmək və fərqləndirmək

Məzmun və Mətn Elementlərini Qiymətləndirmək və Tənqid Etmək

Oxucular mətnin məzmununu və elementlərini qiymətləndirərkən bütün diqqət məna yaratmaqdan çox, mətni tənqidi formada nəzərdən keçirməyə yönəlir. Bu prosesdə oxucular mətni bir addım geri çəkilərək qiymətləndirir və tənqid edirlər.

Mətnin məzmununu və mənasını şəxsi baxış bucağı ilə və ya obyektiv şəkildə qiymətləndirmək və tənqid etmək mümkündür. Bu prosesdə oxucular öz fikirlərini əsaslandıraraq qərar verməli ola bilərlər. Bu, onların şərhələrinə əsasən, mətni necə anladıklarını və dünyanı necə gördükələrini nəzərə alır və mətnin məzmununu qəbul etməyə, rədd etməyə və ya neytral qalmağa qərar vermələrini tələb edir. Məsələn, oxucular məndəki iddiaları təsdiqləyə və ya əksinə, təkzib edə, həmçinin digər mənbələrdəki fikirlərlə və məlumatlarla müqayisə edə bilərlər.

Mətnin quruluşunu və dil elementlərini qiymətləndirərkən və tənqid edərkən oxucular dilin necə istifadə olunduğunu, mətnin necə təqdim edildiyini və müəyyən bir janra aid olan xüsusiyyətləri nəzərə alırlar. Mətn fikirləri, hissləri və məlumatları çatdırmaq üçün bir vasitə kimi qəbul edilir.

Oxucular müəllifin məna çatdırmaq üçün istifadə etdiyi dil və üslub seçimlərini düşünə və onların nə dərəcədə uyğun olduğunu qiymətləndirə bilərlər. Dil qaydalarını başa düşərək şagirdlər mətnin yazılışındakı zəiflikləri görə və ya müəllif yaradıcılığından necə istifadə etdiyini müəyyən edə bilərlər. Bundan əlavə, oxucular məlumat çatdırmaq üçün istifadə olunan üsulları—həm vizual, həm də yazılı elementləri—qiymətləndirə bilər və onların funksiyalarını izah edə bilərlər (məsələn, mətn qutuları, şəkillər və ya cədvəllər). Mətnin təşkilini qiymətləndirərkən oxucular mətnin növü və quruluşu barədə olan biliklərindən istifadə edirlər. Keçmiş oxu təcrübəsi və dilə hakimiyyət bu prosesin hər bir mərhələsi üçün vacibdir.

İnternet kimi mühitlərdə tapılan mətn mənbələrinə gəldikdə, qiymətləndirmə və tənqid bacarıqları tez-tez ön plana çıxır, çünki insanlar müvafiq və məqsədinə uyğun məlumatları axtarır və seçir. İnternet mənbələrinin müxtəlif məqsəd və niyyətləri olduğu üçün, oxucular mənbənin uyğunluğunu qiymətləndirməli, veb saytın istehsalçıları tərəfindən çatdırılan yazılı məzmununda mətnin təqdim etdiyi baxış bucağını, perspektivini və mümkün tərəfini araşdırmalıdırlar. Şagirdlər müxtəlif mətnlərdəki bir-birini tamamlayan, fərqli və ya ziddiyyətli məlumatları tanıyıb qiymətləndirməyi və birləşdirməyi öyrənməlidirlər. Şagirdlər nəinki müvafiq məlumat və etibarlı mənbələri tapmaqla kifayətlənməli, eyni zamanda hər bir mətnin məzmununu anlamaq və mətnlər arasında əlaqə qurmaq üçün zehni modellər yaratmalıdırlar.

Vebsaytlarda vizual, mətn və müxtəlif modal xüsusiyyətlər statik yazılı mətnlərə nisbətən daha müxtəlif ola bilər. Bu səbəbdən, onlayn oxu zamanı məlumatları qiymətləndirmək və tənqid etmək çox önəmlidir.

Bir sualın "qiymətləndirmə və tənqid" kimi təsnif edilməsi üçün, cavab mətndəki müəyyən bir aspekt haqqında əsaslandırılmış bir qiymətləndirməni və ya şərhini əhatə etməlidir. Məsələn, sual mətni bir neçə baxış bucağını təqdim edə bilər, burada şagirdlər mətndən asılı olaraq hər iki baxış bucağını (və ya hər ikisini) müzakirə edə bilərlər. Sual bir qiymətləndirmə etməyi tələb edə və bu qiymətləndirməni dəstəkləyəcək sübutları göstərməyinizi istəyə bilər.

Bu cür mətn emalı ilə əlaqəli oxu tapşırıqlarına aşağıdakılara daxildir:

- Mətndəki məlumatların nə qədər tamam və ya aydın olduğunu qiymətləndirmək;
- Təsvir edilən hadisələrin gerçəkdə baş vermə ehtimalını dəyərləndirmək;
- Müəllifin arqumentinin insanların fikirlərini və davranışlarını nə dərəcədə dəyişdirə biləcəyini qiymətləndirmək;
- Mətnin başlığının əsas mövzunu nə dərəcədə yaxşı əks etdirdiyini mühakimə etmək;
- Dil xüsusiyyətlərinin, məsələn, metaforaların və ya tonun, üslubun təsirini izah etmək;
- Qrafik elementlərinin mətnin və ya veb saytın anlaşılmasına necə kömək etdiyini təsvir etmək;
- Mətnə və ya veb saytda baxış bucağını və ya tərəfini müəyyənləşdirmək;
- Müəllifin əsas mövzu ilə bağlı baxışını tapmaq;

PIRLS 2026 üçün mətnlərin seçilməsi

Əvvəlki dövrlərdəki məzmunun böyük bir hissəsi oxu nailiyyətlərindəki yenilikləri izləmək üçün saxlanılır, amma hər PIRLS-in hər dövrü yeni təkmilləşdirmələri əhatə edir. İnkişaf prosesinin ilk mərhələsində mətnlərin seçilməsinə diqqət yetirilir. Bu seçim qiymətləndirmə dizaynına (Fəsil 3-ə baxın) və PIRLS oxu qiymətləndirməsi çərçivə sənədi ilə test inkişafının əsas prinsiplərinə əsaslanan mətn meyarlarına uyğun olaraq həyata keçirilir. PIRLS 2026 üçün mətnlərin seçilmə prosesi müxtəlif mətn növləri, formatları və mövzuları əhatə etməyə davam edir. Bu yanaşma oxuyub-anlama proseslərini effektiv şəkildə ölçə biləcək suallar hazırlamaq üçün geniş imkanlar təqdim edir.

PIRLS mətnləri geniş bir yoxlama prosesindən keçir, burada Oxu üzrə İnkişaf Qrupu və Milli Tədqiqat Koordinatorları iştirak edir. Mətnlərin aşağıdakı xüsusiyyətlərə uyğun olmasını təmin etmək üçün çoxlu səy göstərilir:

- Hədəf yaş qrupuna uyğunluq: PIRLS şagirdlərinin yaşına uyğun olmalıdır;
- Aydın və uyğunluq;
- Fərqli ölkə və mədəniyyətlər üçün uyğun məzmun;
- Geniş şagird auditoriyası üçün maraqlı və cəlbedici məzmun;
- Oxuyub-anlama proseslərinin tam spektrini qiymətləndirmək üçün adekvat əsas;

Qiymətləndirmədə real bir oxu təcrübəsini təmin etmək məqsədilə PIRLS-dəki oxu mətnləri şagirdlərin gündəlik həyatda həm məktəbdə, həm də məktəb xaricində oxuduqları mətnləri əks etdirir. Seçilmiş mətnlər adətən tanınmış yazıçılar tərəfindən yazılır və iştirakçı ölkələr tərəfindən təqdim edilərək qiymətləndirilir. Bu mətnlər, həmin ölkələrin məktəbliləri tərəfindən oxunan ədəbiyyat və məlumat materiallarını əks etdirir.

Qiymətləndirmə zamanı mətnin uzunluğu məhdudlaşdırılır, çünki şagirdlərin mətni tam oxuması və

oxuyub-anlama suallarına cavab verməsi üçün kifayət qədər vaxtı olmalıdır. PIRLS-dəki çətinlik səviyyələrini əks etdirmək üçün mətnlərin uzunluğu adətən 500-800 söz arasında olur. Mətnlərin digər xüsusiyyətləri də şagirdlərin oxu sürətini və qiymətləndirməsini tamamlama vaxtına təsir edir.

Rəqəmsal formata keçid ilə məqsəd PIRLS 2026-da daxil edilən mətn növlərinin çeşidini artırmaqdır. Məsələn, gələcəkdə PIRLS-də jurnallardan və qəzetlərdən olan mətnlər, eləcə də onlayn mətnlər, e-maillər və qısa mesajlar da ola bilər. Həmçinin məlumat müxtəlif formatlarda təqdim oluna bilər. Mətnlər məlumatı siyahılar, cədvəllər, qrafiklər və diaqramlar şəklində təqdim edə bilər. Bəzi veb saytlar və rəqəmsal mətn formatları isə daha çox multimedia elementləri ilə daha zəngin ola bilər.

PIRLS-dəki onlayn mətnlər təbiət elmləri və sosial fənlər üçün yaradılmış veb saytlara uyğunlaşdırılmışdır. Hər bir tapşırıq təxminən üç fərqli veb saytı əhatə edir və ümumilikdə 5-dən 10-a qədər veb sahifədən ibarətdir. Onlayn oxunun çox vaxt məqsədə çatmaq üçün lazım olandan daha çox məlumatla işləməyi tələb etdiyini nəzərə alaraq, PIRLS-dəki hər onlayn tapşırıq ümumilikdə təxminən 1000 söz uzunluğunda olur. Məlumatı tapma qabiliyyətinin oxu proseslərinin əsasını təşkil etdiyini nəzərə alaraq, internet tapşırıqlarında əsas diqqət oxuyub-anlama qabiliyyətini qiymətləndirməyə yönəldilir, naviqasiya bacarıqlarına deyil. Bundan əlavə, şagirdlərin internet təcrübələri müxtəlif olduğundan, PIRLS onlayn tapşırıqları şagirdlərə veb sahifələrdə yön göstərmək üçün müəllim avatarından (simvolundan) istifadə edir. Bu, şagirdlərin qiymətləndirməsi üçün ayrılmış vaxtda oxu tapşırıqlarını tamamlamağa imkan tanıyır. Qiymətləndirmə zamanı müəllim avatari şagirdlərə veb saytları tapmağa kömək edir və sahifələri tapmaqda çətinlik çəkəndə əlavə dəstək verir.

PIRLS mətnləri üçün aydınlıq və uyğunluq əsas meyarlardır. Adətən mətnlər və veb saytlar gənc oxucular üçün yazı yazmağı yaxşı bilən şəxslər tərəfindən hazırlanır və mətnlər dil xüsusiyyətləri baxımından uyğun və məlumat sıxlığı baxımından balanslı olur. Beynəlxalq bir tədqiqatda oxu təcrübəsini düzgün qiymətləndirmək bəzən mətnlərin müxtəlif dillərə tərcümə edilməsi ehtiyacı ilə məhdudlaşa bilər. Bu səbəbdən, mətnlər seçilərkən mənanın aydınlığı və şagirdlərin marağını cəlb etmə imkanı itirilmədən tərcümə oluna biləcək mətnlərə daha çox üstünlük verilir.

Oxu üzrə beynəlxalq qiymətləndirilmə üçün mətnləri seçərkən yerli mühitə uyğun önmühakiməyə diqqət yetirmək çox önəmlidir. Yerli mühitə xarakterik spesifik biliklərə ehtiyac duyan mətnlər inkişaf mərhələsinin əvvəlində müəyyən edilərək seçilmir. Mətn seçimi iştirakçı ölkələrin mümkün qədər çoxundan mətnləri toplamağı və qiymətləndirməyi əhatə edir. Məqsəd mətnlərin bütün mədəniyyətlərdə uyğun ola bilməsidir və qiymətləndirmədəki mətnlərin ölkələr və mədəniyyətlər arasında mümkün qədər geniş çeşidə malik olmasıdır. Beləliklə, heç bir ölkə və ya mədəniyyət qiymətləndirmə mətnlərində üstünlük təşkil edə bilməz. Son mətn seçimi isə qismən də olsa, bütün qiymətləndirmə mətnlərinin milli və mədəni müxtəlifliyini təmin etməyə əsaslanır.

İlkin PIRLS qiymətləndirilməsi üçün mətnlərin uyğunluğu və oxunaqlılığı əsasən qiymətləndirmədə iştirak edən ölkələrin müəllimləri və kurikulum mütəxəssisləri tərəfindən keçirilən müntəzəm yoxlamalarla müəyyən edilir. Ədalət və cinsiyyət, irqi, etnik və mümkün dini məsələlərə həssaslığı nəzərə alaraq, hər cür səylə seçilən mətn mövzularının sinif səviyyəsinə uyğun olması və bütün anlama proseslərini əhatə etməsi üçün bütün mümkün tədbirlər görülür.

Son olaraq, mətnlərin mümkün qədər çox sayda şagirdə maraqlı olması çox önəmlidir. Sınaq mərhələsi zamanı şagirdlərdən mətnləri və tapşırıqları nə dərəcədə bəyəndikləri müntəzəm olaraq soruşulur.

Yalnız yüksək müsbət rəy aldıkları mətnlər və tapşırıqlar qiymətləndirmə vasitələrinin son qrupuna daxil edilir.

Fəsil 2

PIRLS 2026 Kontekstual Çərçivə Sənədi

Katherine A. Reynolds, Audrey Gallo, Maya Komakhidze

Ümumi baxış

Şagirdlərin oxuyub-anlama bacarıqlarındakı dəyişiklikləri ölçməklə yanaşı, PIRLS uşaqların oxumağı öyrəndiyi mühitlər haqqında da məlumat toplayır. Onilliklər ərzində aparılan təhsil tədqiqatları, o cümlədən PIRLS-in əvvəlki beş qiymətləndirmə dövrü, müxtəlif kontekstual amillərin şagirdlərin oxu nəticələri ilə həm ölkələr arasında, həm də ölkə daxilində əlaqəli olduğunu göstərir.

PIRLS-in kontekstual məlumatları oxu təhsilini yaxşılaşdırmaq üçün dəyərli bir qaynaqdır və bu məlumatlar PIRLS oxu nəticələri ilə birlikdə təqdim edilir. Bəzi məlumatlar davamlı əhəmiyyətə malik olduğuna görə bir neçə dövrdə toplanır, digər məlumatlar isə hər dövrün yeni araşdırma və siyasi maraqlarına cavab vermək üçün əlavə olunur.

PIRLS 2026 Kontekstual Çərçivə Sənədi PIRLS 2026-da toplanacaq müxtəlif növ məlumatları izah edir və əvvəlki PIRLS dövrlərindəki kontekst sorğu üzrə çərçivə sənədlərindən istifadə edərək bu məlumatları inkişaf etdirir. Bu çərçivə sənədi əvvəlcə məlumatların necə toplandığını və sənədlərin təkmilləşdirilməsi üsullarını sadə bir şəkildə izah edir. Bundan əlavə, PIRLS 2026 Kontekstual Sorğuları ilə seçilmiş məlumatların təhlili üçün istifadə olunan analitik prosedurlar barədə qısa bir müzakirə də təqdim edir. Çərçivə sənədinin qalan hissəsi şagirdlərin oxu inkişafına təsir edən beş əsas sahəni təsvir edir: ev mühiti, məktəb mühiti, sinif mühiti, şagirdlərin xüsusiyyətləri, münasibətləri və davranışları, və milli kontekst. Bu kontekstlər arasındakı əlaqələr müzakirə edilir və PIRLS 2026 suallarında hər bir kontekst üçün nəzərdə tutulan xüsusi mövzu təsvir edilir.

PIRLS 2026-da kontekstual məlumatların toplanması

PIRLS 2026 müxtəlif ölkələrin təhsil sistemlərində fərqli iştirakçılardan məlumat toplayır. Bu iştirakçılar arasında şagirdlər, onların valideynləri və ya baxıcıları, məktəb direktorları və oxu müəllimləri var. Bu iştirakçıların hər biri şagirdlərin oxu inkişafına təsir edən bir sahəni təmsil edir. Bundan əlavə, PIRLS 2026 ölkələrin Milli Tədqiqat Koordinatorlarından (MTK) milli təhsil siyasətləri haqqında məlumat toplayır. PIRLS 2026-da kontekstual məlumatların bir çoxu bu fərqli şəxslər tərəfindən doldurulan sorğular vasitəsilə toplanır. PIRLS 2026-nın bir hissəsi olaraq tətbiq olunan bütün sorğular aşağıda təsvir edilmişdir.

- Ev Sorğusu "Erkən Öyrənmə Sorğusu" da adlanır və PIRLS 2026-da iştirak edən hər bir şagirdin valideynləri və ya baxıcıları tərəfindən doldurulur. Bu sorğu şagirdin ev mühiti haqqında, məsələn, evdə hansı dilləri danışdıqları, valideynlərin oxu fəaliyyəti və oxu ilə bağlı münasibətləri, eləcə də valideynlərin təhsili və peşələri haqqında məlumat toplayır.
- Məktəb Sorğusu PIRLS 2026-da iştirak edən hər bir məktəbin direktorları tərəfindən doldurulur. Bu sorğu məktəbin xüsusiyyətləri, şagirdlərin demoqrafik göstəriciləri və müxtəlif resursların mövcudluğu haqqında məlumat toplayır.
- Müəllim Sorğusu şagirdlərin oxu müəllimləri tərəfindən doldurulur. Bu sorğu oxu tədrisi ilə bağlı tədris üsulları və texnologiyanın mövcudluğu və əlaqələndirilməsi kimi sinif amilləri haqqında məlumat toplayır. Bu sorğu müəllimlərin karyera məmnuniyyəti, təhsil səviyyəsi və son dövrlərdəki peşəkar inkişaf fəaliyyətləri kimi xüsusiyyətləri haqqında da məlumatlar da toplayır.
- Şagird Sorğusu PIRLS 2026 oxu qiymətləndirməsindən sonra bütün iştirakçı şagirdlər tərəfindən doldurulur. Bu sorğu şagirdlərin ev mühiti, məktəbdəki təcrübələri və oxu ilə bağlı münasibətləri haqqında məlumat toplayır.
- Kurikulum Sorğusu PIRLS 2026-da iştirak edən ölkələrin MTK-ləri tərəfindən doldurulur və lazım olduqda siyasətçilər və ya kurikulum mütəxəssisləri ilə məsləhətləşilir. Sorğu ölkənin təhsil sisteminin strukturu və oxu kurikulumuna dair məlumat toplayır.

PIRLS 2026 yuxarıda təsvir olunan beş sorğudan əlavə, PIRLS 2026 Ensiklopediyasında öyrənmə kontekstləri haqqında daha keyfiyyətli məlumatları da toplayır. PIRLS 2026-da iştirak edən hər bir ölkə Ensiklopediyaya öz təhsil sistemləri və oxu kurikulumları haqqında əlavə məlumat verən bir fəsil təqdim edir. Bu ölkə səviyyəsindəki məlumatlar PIRLS oxu nəticələrinin və kontekst sorğularının qiymətləndirilməli olduğu geniş təhsil mühitlərini anlamağa kömək edir.

PIRLS 2026-dakı son kontekstual məlumat şagirdlərin oxu qiymətləndirməsindəki mətnlərə münasibətləri və hissləri ilə bağlıdır. Bir mətnlə bağlı qiymətləndirmə tapşırıqlarını tamamladıqdan sonra, şagirdlərdən həmin mətnləri nə qədər bəyəndiklərini bildirmələri xahiş olunur.

PIRLS 2026-da kontekstual məlumat toplamaq üçün alətlərin təkmilləşdirilməsi

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, PIRLS 2026-da kontekstual məlumatların əksəriyyəti sorğular vasitəsilə toplanır. Bu sorğular əvvəlki PIRLS dövrünün materiallarını başlanğıc nöqtəsi olaraq istifadə edərək, əməkdaşlıq və təkrar-təkrar nəzərdən keçirmə prosesi ilə hazırlanır. TIMSS & PIRLS Beynəlxalq Tədqiqat Mərkəzi, PIRLS 2026 üçün PIRLS 2021 sorğularını yeniləmək məqsədilə PIRLS 2026 Sorğu İnkişaf Qrupu (SİQ) və Milli Tədqiqat Koordinatorları (MTK) ilə birgə işləyir. Bu düzəlişlər yeni mövzuları ölçmək üçün sorğu suallarının əlavə edilməsini və mövcud mövzuların ölçülməsini yaxşılaşdırmaq üçün sualların təkmilləşdirilməsini əhatə edir. Yeni mövzuların seçimi əsasən ölkələrin maraqları SİQ-un rəy və müxtəlif ölkələrdə tətbiq edilə bilən sualların hazırlanması ilə bağlı praktiki mülahizələrə əsaslanır. Hər dövrdə yeni sualların əlavə edilməsi üçün sorğudakı bəzi suallar çıxarılır ki, bu da cavab vermə çətinliyinin kəskin şəkildə artmasının qarşısını alır. Hər PIRLS dövründə ölkələrin Ensiklopediya fəsillərini istiqamətləndirən xülasə də yenilənir. TIMSS və PIRLS Beynəlxalq Tədqiqat Mərkəzinin əməkdaşları PIRLS 2026 dövründə bu düzəlişlər üzərində işləmək üçün SİQ üzvləri ilə üç dəfə görüşürlər. MTK-lər qiymətləndirmə dövrünün müxtəlif mərhələlərində sorğuların və Ensiklopediyanın fəsil xülasələrinin layihələrini nəzərdən keçirmək imkanı əldə edirlər.

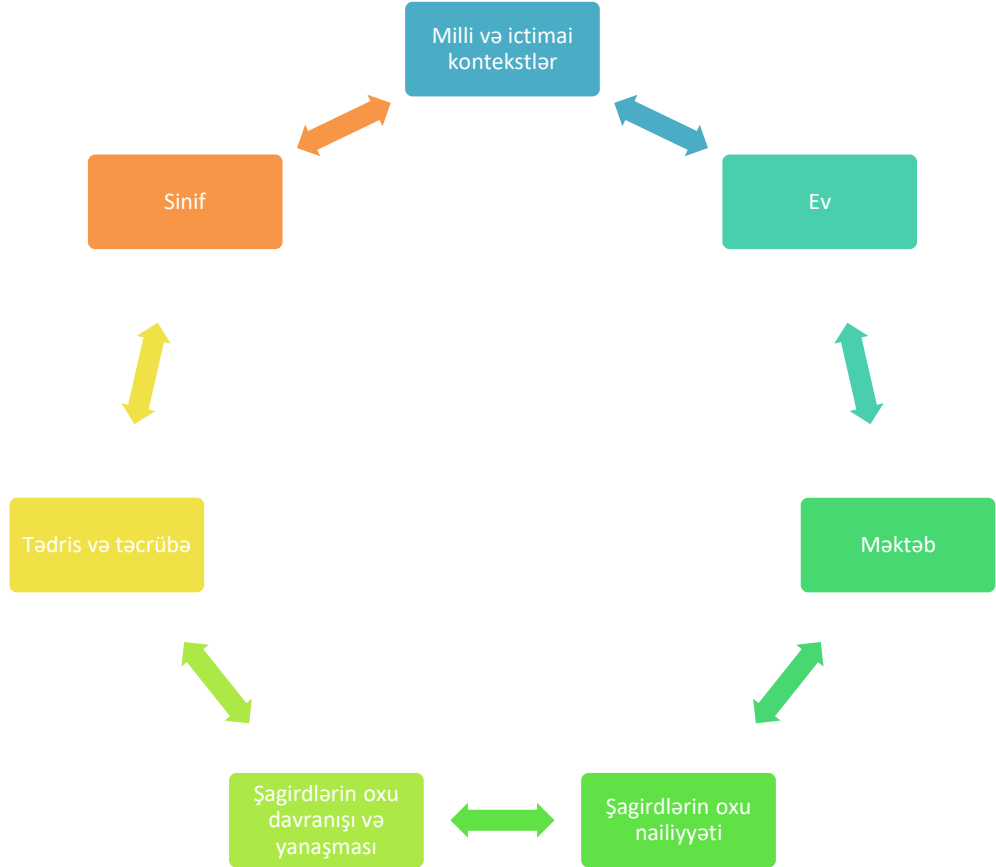
PIRLS 2026 kontekst sorğularında analitik proseduralar

PIRLS 2026 ev, məktəb, müəllim və şagird sorğularında bəzi suallar, xüsusi anlayışları ölçən şkalanı inkişaf etdirmək üçün birlikdə təhlil edilir və bu analizlər sual-cavab nəzəriyyəsi metodları ilə həyata keçirilir. Bu şkalalar seçilmiş sorğu məlumatlarını fərdi sualların cavablarından daha etibarlı şəkildə xülasə edir və müxtəlif anlayışların oxu nailiyyətləri ilə əlaqələrini daha yaxşı şərh etməyə kömək edir. Kontekst sorğu şkalasının məzmununu və ölçmə xüsusiyyətlərini təkmilləşdirmək hər qiymətləndirmə dövründə prioritet məsələdir. PIRLS 2026 üçün mümkün təkmilləşdirmələr arasında şkalaların yaradılması üçün ümumiləşdirilmiş yarım bal modelinin istifadəsini araşdırmaq və iştirakçıları təsnif etmək üçün yeni şkala kateqoriyalarının yaradılma yollarını araşdırmaq da var. Kontekst şkalalarının analiz prosedurları haqqında daha ətraflı məlumat "PIRLS 2026 Texniki Hesabatı: Metodlar və Prosedurlar" sənədində təqdim ediləcək.

Şagirdlərin oxu inkişafı üçün kontekstlər

Əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi, PIRLS 2026 Kontekstual Çərçivə Sənədi şagirdlərin oxu inkişafına təsir edən beş geniş sahəni əhatə edir. Bu sahələr əyani formada Cədvəl 1-də təqdim olunub.

Qrafik 1: Şagirdlərin oxu savadlılığını inkişaf etdirən kontekstlər

Şagirdlərin oxu nailiyyətləri, davranışları və münasibətləri onların tədris və şəxsi təcrübələrinin nəticəsidir. Bu təcrübələr isə evdə, məktəbdə, cəmiyyətdə və cəmiyyətin geniş miqyasda formalaşan müxtəlif kontekstlərin qarşılıqlı təsiri ilə meydana gəlir. Cədvəl 1 bu qarşılıqlı təsirləri təsvir edir. Cədvəl 1-in alt hissəsində şagirdlərin oxu nailiyyətləri ilə onların oxu münasibətləri və davranışları arasındakı əlaqə göstərilir. Bunlar qarşılıqlı təsire malikdir (iki tərəfli ox ilə göstərilmişdir), yəni biri digərlərinə təsir edir. Bunlarla yanaşı, şagirdlərin oxu nailiyyətləri, davranışları və münasibətləri məktəbdə aldıkları tədris və təcrübələrdən də təsirlənir. Cədvəl 1-də yuxarıya doğru irəlilədikcə şagirdlərin tədrisi və məktəb təcrübələrinə birbaşa təsir göstərən üç sahə mövcuddur: ev, məktəb və sinif. Bu, cədvəl 1-də ikitərəfli oxlarla təsvir edildiyi kimi həm ev və sinif kontekstlərini formalaşdırır, həm də onlardan təsirlənir. Ev və sinif amilləri də tədris və şagird təcrübələrinə birbaşa təsir göstərir. Nəhayət, ev, məktəb və sinif kontekstləri də ailələrin yaşadığı və məktəblərin fəaliyyət göstərdiyi milli və ictimai mühitdən təsirlənir.

Ümumilikdə, cədvəl 1-dəki komponentlər PIRLS 2026 kontekst sorğularında əks olunan sahələri nümayiş etdirir. Hər bir sahə daxilində müzakirə olunan spesifik mövzular PIRLS 2026 Kontekstual Çərçivə Sənədinin digər hissəsində ətraflı şəkildə təqdim olunur.

Ev mühiti

Cədvəl 1-də göstəriləyi kimi, şagirdlərin ev kontekstləri onların öyrənmə təcrübələrinə birbaşa təsir edir və eyni zamanda məktəb kontekstlərinə də dolayısı ilə təsir göstərir. PIRLS 2026 sorğularındakı suallar şagirdlərin evdə öyrənmə mühitinə aid mövzuları əhatə edir. Bunlar arasında şagirdlərin qeyri-rəsmi formada erkən öyrənmə təcrübələri, sosial-iqtisadi resurslar, oxu üçün valideyn dəstəyi və evdə danışılan dil(lər) mövzuları vardır. PIRLS 2026 Ev və Şagird Sorğularında şagirdlərin ev mühitinin müxtəlif aspektlərinə dair məlumatları toplamaqdadır. Bu məlumatların xülasəsi Cədvəl 2-də təqdim edilir.

Cədvəl 2: Ev mühiti mövzuları və alt mövzularının xülasəsi

Ev mühiti mövzuları	Ev mühiti alt mövzuları
Erkən öyrənmə təcrübələri	Erkən oxu savadlılığına aid fəaliyyətlər və tapşırıqlar
	Evdəki sosial-iqtisadi vəziyyət
Ev mühitində öyrənmək	Valideynlərin oxu vərdisləri
	Evdə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT)
	Evdə danışılan dil

Erkən öyrənmə təcrübələri

Erkən oxu savadlılığına aid fəaliyyətlər və tapşırıqlar

Tədqiqatlar göstərir ki, erkən yaşlarda oxu savadlılığı fəaliyyəti məktəb yaşlı uşaqların oxu müvəffəqiyyətini inkişaf etdirməkdə çox önəmlidir. Bu fəaliyyətlərə valideynlərin kitab oxuması, nağıl danışması, əlifba oyuncaqları ilə oynama, uşaqlarla söhbət etmək, onlara hərfləri və sözləri yazmağı öyrətmək, həmçinin işarələri və etiketləri yüksək səsle oxumaq daxildir. Ən çox yayılmış və önəmli erkən oxu savadlılığı böyüklərin və ya yaşca böyük uşaqların kiçik uşaqlara yüksək səsle kitab oxumasıdır. Uşaqlara yüksək səsle kitab oxunduqda, onlar şifahi dil ilə tanış olur ki, bu da oxu savadlılığının inkişafı üçün çox vacibdir. PIRLS 2026 şagirdlərin erkən oxu savadlılığı təcrübələri ilə bağlı məlumatları Ev Sorğularında toplayır.

Ev mühitində öyrənmək

Evdəki sosial-iqtisadi vəziyyət

Sosial-iqtisadi vəziyyətin ölçüləri təhsil tədqiqatlarında mütəmadi olaraq şagirdlərin uğuru ilə bağlıdır. Daha yaxşı sosial-iqtisadi vəziyyətdə olan uşaqlar adətən daha yaxşı akademik nəticələr əldə edirlər. Sosial-iqtisadi status adətən valideynlərin təhsil səviyyəsi gəlir və peşə kateqoriyası kimi göstəricilər vasitəsilə müəyyən edilir. Beynəlxalq mədəniyyətlərarası müqayisələrdə müəyyən məhdudiyətlər olsa da, bu cür dəyişənlər sosial-iqtisadi statusu ölçmək üçün uzun müddətdir istifadə olunur. Oxu ilə bağlı

olaraq, ev təsərrüfatının sosial-iqtisadi vəziyyəti şagirdlərin oxu səviyyələrinə uyğun materialları əldə etməsinə təsir edə bilər. PIRLS 2026 ev təsərrüfatının sosial-iqtisadi vəziyyəti və öyrənmə ilə əlaqəli resurslar haqqında məlumatları Ev və Şagird Sorğularında toplayır.

Valideynlərin oxu vərdişləri

Oxumağı sevən və mütəmadi olaraq oxuyan valideynlər uşaqlarına oxu vərdişlərini aşılamaqda yaxşı nümunə ola bilərlər. Valideynlər uşaqlarının ilk rol modelləridir və uşaqlar onların davranışlarını izləyərək öyrənirlər. Buna görə də, valideynlərin öz oxu vərdişləri və oxu ilə bağlı inancları uşaqlarının oxu vərdişlərini və motivasiyasını formalaşdıraraq onların oxu müvəffəqiyyətini artırmağa kömək edə bilər. 1-ci fəsilə qeyd edildiyi kimi, oxu ətrafında sosial qarşılıqlı əlaqələr oxu savadlılığının inkişafı üçün çox əhəmiyyətlidir. Oxu sosiallaşması daha açıq (məsələn, birlikdə oxuyaraq) və ya daha gizli (azyaşlı uşaqlar böyükəri oxuyan və ya mətnləri istifadə edən görərək çap olunmuş materialları dəyərləndirməyi və istifadə etməyi öyrənirlər.) ola bilər və bu proses şagirdlərin akademik performansına uzunmüddətli təsir göstərə bilər. Valideynlərin uşaqların oxu bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün bu prosesdə aktiv iştirak etməyi oxuyub-anlama, motivasiya və oxuya münasibət üzərində müsbət təsir yaradır. Xüsusilə, valideyn-uşaq oxu fəaliyyətləri uşaqların psixi inkişafını və dil ilə oxu savadlılığı bacarıqlarını irəlilədir. Valideynlər uşaqlar ilk dəfə oxumağı öyrənəndə bu prosesdə daha çox iştirak edir, amma uşaqlar böyüdükcə onlarla birlikdə oxumağa ayırdığı vaxtı da azalır. PIRLS 2026 valideynlərin oxu ilə bağlı münasibətləri, oxu vərdişləri və uşaqları ilə oxu fəaliyyətləri haqqında məlumatı Ev Sorğusunda toplayır.

Evdə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT)

Oxu mövzusunda olduğu kimi, valideynlər də uşaqların rəqəmsal cihazlarla və onlayn mühitlərlə necə əlaqə qurduqlarını formalaşdırmaqda əhəmiyyətli rol oynayırlar. Valideynlər uşaqların rəqəmsal cihazlardan necə istifadə etdiklərini izləmək üçün müxtəlif strategiyalar tətbiq edə bilərlər. Bəzi tədqiqatlar göstərir ki, uşaqların rəqəmsal cihazlardan istifadə etdikləri vaxtı məhdudlaşdırmaq geniş yayılmış bir təcrübədir. Qadağalar qoymaqla yanaşı, valideynlər uşaqları ilə təhlükəsizlik, məxfilik və internetdəki məlumatların etibarlılığı kimi mövzular barədə söhbətlər də edə bilərlər. PIRLS 2026 valideynlərin uşaqları ilə rəqəmsal cihazların istifadəsi haqqında apardıqları müzakirələr və bu istifadə

Evdə danışılan dil

Bir ölkənin tarixi və mədəniyyəti kontekstindən asılı olaraq, bəzi şagirdlər evdə bir dili, məktəbdə isə başqa bir dili danışa bilər, xüsusən də miqrant ailələri arasında bu, geniş yayılmış bir vəziyyətdir. Bəzi valideynlər çoxdilliliyi prioritet hesab edir və uşaqlarının evdə bir neçə dil öyrənməsi üçün əzmlə çalışırlar. Oxumağı öyrənmək uşaqların erkən dil təcrübələrindən asılıdır, buna görə evdə danışılan dil və ya dillər və onların istifadəsi oxu savadlılığının inkişafında əhəmiyyətli rol oynayır. Əgər şagirdlər tədris dilində sərbəst danışmırlarsa, başlanğıcda öyrənmə çətinlikləri yaranır, çünki onlar mücərrəd anlayışları və dərs məzmununu yeni bir dil vasitəsilə mənimsəməlidirlər. Mədəni və dil baxımından müxtəlif keçmişə malik şagirdləri dəstəkləmək üçün akademik savadlılıq təcrübələri ilə təlimə dair yüksək keyfiyyətli tədqiqatlara ehtiyac var. PIRLS 2026 şagirdlərin evdə danışdıqları dillər haqqında məlumatı Ev və Şagird Sorğusunda toplayır.

Məktəb mühiti

Tədrisin rəsmi təminatçıları olaraq, məktəblər şagirdlərin təhsil təcrübələrində mühim rol oynayırlar (1-ci cədvəldə göstərilmişdir). Məktəblər ölkələr arasında və ölkə daxilində bir çox cəhətdən fərqlənə bilər. Bu fərqlər məktəb ölçüsü tədrisi dəstəkləmək üçün mövcud resurslar və öyrənmə mühitinin keyfiyyəti kimi təsisat xüsusiyyətlərini əhatə edir. PIRLS 2026 müxtəlif mənbələrdən, o cümlədən, Məktəb, Müəllim və Ev Sorğusundan məktəb mühitləri haqqında geniş məlumat toplayır. Bu məlumatlar 3-cü cədvəldə təqdim olunur.

Cədvəl 3: Məktəb mühiti mövzuları və alt-mövzuların xülasəsi

Məktəb mühiti mövzuları	Məktəb mühiti alt-mövzuları
Məktəb xüsusiyyətləri və şagird tərkibi	Məktəbin şagird sayı və coğrafi yerləşməsi
	Şagirdlərin sosial-iqtisadi keçmişi
	Şagirdlər tərəfindən danışılan dillər
Məktəb resursları	Yeni şagirdlərin savadlılıq bacarıqları
	Oxu tədrisi üçün resurslar və dəstək
	Məktəb kitabxanası və texnologiya resursları
Məktəb mühiti	Şagirdlərə dəstək üçün resurslar
	Məktəb təhlükəsizliyi
	Məktəbin akademik uğura verdiyi əhəmiyyət
	Müəllimlərin iş məmnuniyyəti və çətinliyi
	Valideynlərin məktəb fəaliyyətlərində iştirakı
	Direktorların hazırlığı və təcrübəsi

Məktəb xüsusiyyətləri və şagird tərkibi

Məktəbin şagird sayı və coğrafi yerləşməsi

Məktəblərin şagird sayı fərqlidir və müxtəlif coğrafi bölgələrdə yerləşir, məsələn, şəhər, şəhəratrafi və kənd bölgələrində. Bu məktəb xüsusiyyətləri və onların təsirləri, PIRLS-ə qatılan ölkələrdə və ölkə daxilində müxtəliflik göstərə bilər. Məktəbin ölçüsü və harada yerləşməsinin şagirdlərin akademik uğuruna təsiri haqqında beynəlxalq miqyasda ümumiləşdirmələr aparmaq mümkün deyil; lakin bu amillər şagirdlərin məktəb təcrübələrini xarakterizə edən vacib məlumatlar təqdim edir. Kiçik məktəblər kənd bölgələrində spesifik çətinliklərlə üzləşə bilər, məsələn, daha aşağı büdcələr və yüksək ixtisaslı müəllimlərin cəlb edilməsində çətinliklər; amma kənd məktəbləri arasında resurslar baxımından geniş müxtəliflik mövcuddur. Ölkədən asılı olaraq şəhər və şəhəratrafi bölgələrdəki məktəblərdə təhsil alan şagirdlər kənd bölgələrindəki məktəblərdə təhsil alan şagirdlərə nisbətən məktəb xaricində daha çox öyrənmə imkanlarına (məsələn, muzeylər, kitabxanalar və kitab mağazaları) sahib ola bilərlər. PIRLS 2026 məktəb ölçüsü və coğrafi yerləşmə haqqında məlumatları Məktəb Sorğusunda toplayır.

Şagirdlərin sosial-iqtisadi keçmişi

ABŞ-da Coleman hesabatının nəşrindən bəri məktəblərin sosial-iqtisadi tərkibinin fərdi şagird

nailiyyətləri ilə necə əlaqəli olduğu mövzusu davamlı maraq göstərilmişdir. Əldə edilən sübutlara görə, əlverişsiz mühitdən gələn şagirdlər əksəriyyəti əlverişli mühitdən olan şagirdlərdən ibarət məktəblərdə daha yaxşı nəticələr göstərə bilirlər. Bəzi tədqiqatlar bunun səbəbini şagird yoldaşlarının təsiri ilə əlaqələndirir. Məktəblərin sosial-iqtisadi tərkibinin təsirləri ölkələr arasında eyni olmaya bilər və bu təsirlər ölkə səviyyəsindəki amillər, məsələn, şagird izləmə proqramı kimi faktorlardan təsirlənə bilər. Məktəblər arasında sosial-iqtisadi ayrı-seçkiliyin artmasına səbəb olan mexanizmlər (məsələn, məktəb seçimi siyasətləri) və bu ayrılığın məktəblərdə təsirini artıran amillər də ölkələr arasında fərqlənə bilər (məsələn, vəsait yığıma təcrübələri və ya yüksək ixtisaslı müəllimlərin tapılması). PIRLS 2026 şagirdlərin sosial-iqtisadi tərkibi ilə bağlı məlumatları Məktəb Sorğusunda toplayır.

Şagirdlər tərəfindən danışılan dillər

PIRLS 2026 oxu qiymətləndirilməsi şagirdlərin əsas tədris dilində keçirilir. Məktəblərin dil müxtəlifliyi fərqlidir və əsas tədris dilindən başqa bir dili danışan çox sayda şagirdi olan məktəblər əlavə dəstək təmin edən siyasət və resurslara ehtiyac duyur. PIRLS 2026 məktəbdə şagirdlərin hansı faizinin əsas tədris dilini ana dili kimi danışdığını Məktəb Sorğusunda toplayır.

Yeni şagirdlərin savadlılıq bacarıqları

Əsas siniflərə yaxşı səviyyədə savadlılıq bacarıqları ilə daxil olan şagirdlər rəsmi oxu tədrisi üçün daha güclü bir əsas əldə edirlər. Güclü erkən savadlılıq bacarıqları isə azyaşlı uşaqların oxu bacarıqlarının inkişafına müsbət təsir göstərə bilər. Əgər məktəblərdə daha çox şagird əsas təhsil mərhələsinə bu bacarıqlarla başlamırsa, məktəblər şagirdlərin dərslər səviyyəsinə uyğun oxu tədrisi ilə effektiv məşğul ola bilməsi üçün əlavə resurslar ayırmaqla ola bilər. PIRLS 2026 yeni şagirdlərin savadlılıq bacarıqları haqqında məlumatları Məktəb Sorğusunda toplayır.

Məktəb resursları

Oxu tədrisi üçün resurslar və dəstək

Yaxşı bir tədris mühiti üçün məktəblərdə adekvat şərait və resursların mövcudluğu vacibdir. Resursların "adekvatlığı" nisbidir və müxtəlif ölkələrdə bu adekvatlığın qiymətləndirilməsi fərqli ola bilər, amma məktəb resurslarının miqdarı və keyfiyyəti yaxşı tədris üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Tədris resursları oxu tədrisi üçün ümumi və ya xüsusi olaraq düşünülə bilər. Bu cür resurslara yaxşı saxlanılan məktəb şəraiti, ixtisaslı heyət və yüksək keyfiyyətli tədris materiallarının rahatlıqla əldə edilməsi daxildir. Material resurslarına əlavə olaraq, məktəblər oxu tədrisi üçün oxu üzrə təkmilləşdirmə və ya zənginləşdirici proqramlar və oxu dərsləri zamanı dəstək heyəti kimi əlavə dəstək təmin edə bilər. PIRLS 2026 oxu tədrisi üçün resurslar və dəstəklərlə bağlı məlumatları Məktəb Sorğusunda toplayır.

Məktəb kitabxanası və texnoloji resursları

Məktəb kitabxanaları şagirdlərin oxu materiallarına çıxışını asanlaşdırmaq üçün mühüm bir resurs ola bilər. Bəzi tədqiqatlar göstərir ki, məktəb kitabxanalarına çıxış və onların istifadəsi aşağı sosial-iqtisadi vəziyyətdə olan şagirdlər üçün xüsusilə faydalı ola bilər. Şagirdlərin maraqlarına uyğun müxtəlif materiallar təqdim edən kitabxanalar daha çox istifadə edilir və müvəffəqiyyətini təşviq etməkdə daha

faydalı olur. Kitablarla yanaşı, məktəblərdə informasiya texnologiyaları resurslarının sürətlə dəyişən mənzərəsini də nəzərə almaq vacibdir; bu, şagirdlərin şəxsi mobil telefonlarının məktəbdə istifadəsinə icazə verilməsi və ya qadağan edilməsi məsələlərini də əhatə edir. Həm ölkə daxilində, həm də ölkələr arasında, şagirdlərə təqdim olunan texniki resurslar və onların istifadəsini tənzimləyən davranışlar arasında fərqliliklər mövcud ola bilər. PIRLS 2026 məktəb kitabxanaları və texnoloji resursları haqqında məlumatları Məktəb Sorğusunda toplayır.

Şagird dəstəyi üçün resurslar

Son illərdə şagirdlərin rifahı və psixi sağlamlığı ilə bağlı narahatlıqlar artmışdır, xüsusən də COVID-19 pandemiyasının başlanğıcından və nəticədə tətbiq edilən məhdudiyətlərdən sonra rifahın azaldığı müşahidə olunmuşdur. Şagirdlər məktəbdə çox vaxt keçirdiyindən, məktəblər şagirdlərin rifahını yaxşılaşdırmaqda xüsusi bir rol oynayır. Şagirdlərin rifahı ilə akademik uğur arasında qarşılıqlı bir əlaqə var; yəni, şagirdlərin rifahı və akademik uğuru bir-birinə təsir edə bilər. Şagirdlərin rifahını yaxşılaşdırmaq üçün məktəb əsaslı resurslar, məsləhətçilər və ya tibb bacıları kimi müəllimlərlə əməkdaşlıq edən mütəxəssisləri də əhatə edir. PIRLS 2026 Məktəb Sorğusunda şagirdlərə dəstək üçün məktəb resursları haqqında məlumat toplayır.

Məktəb mühiti

Məktəb təhlükəsizliyi

Məktəb təhlükəsizliyi məktəb mühitinin əsas komponentlərindən biridir və müxtəlif məktəb qrupu/dərnəyi üzvləri təhlükəsizliyi fərqli cür qiymətləndirə bilərlər. Təhlükəsiz məktəb mühiti ilə əldə edilən təhlükəsizlik hissi effektiv öyrənmə üçün çox önəmlidir. Tədqiqatlar göstərir ki, qaydaların aydın və ədalətli şəkildə tətbiq edildiyi məktəblərdə nizam-intizam və təhlükəsizlik mühiti daha yaxşı olur. PIRLS 2026 Məktəb və Müəllim Sorğularında məktəb təhlükəsizliyi haqqında məlumat toplayır.

Məktəbin akademik uğura verdiyi əhəmiyyət

Tədris öyrənmə və bu prosesləri əhatə edən təşkilati mədəniyyət məktəb mühitinin əsas tərkib hissələridir. Akademik optimizm və yüksək gözləntilərə sahib bir məktəb mühiti məktəb uğurunu artırmağa kömək edə bilər. Tədqiqatlar göstərir ki, məktəbin akademik uğura verdiyi əhəmiyyət ilə akademik nailiyyətlər arasında müsbət bir əlaqə var. Akademik önəm, akademik performans artırmaqda kollektiv effektivlik və məktəb işçi heyəti, valideynlər və şagirdlər arasında etimad məktəbdə akademik optimizmin göstəriciləridir. PIRLS 2026 məktəb sorğusunda məktəbin akademik uğura verdiyi əhəmiyyət haqqında məlumat toplayır.

Müəllimlərin iş məmnuniyyəti və çətinlikləri

Müəllimlərin iş məmnuniyyətini artırmaq ixtisaslı müəllimlərin peşələrində fəaliyyətə davam etməsi üçün vacibdir. Peşələrində fəaliyyətə davam edən müəllimlər adətən həmkarları ilə əməkdaşlıq, güclü rəhbərlik və şagirdlərlə dərin münasibətlərdən motivasiya olurlar. Əksinə, iş stresi səbəbindən yaşanan emosional yorğunluq müəllimlərin iş məmnuniyyətinə və onların peşələrinə davam etməsinə mənfi

təsir edir. Son illərdə aparılan tədqiqatlar göstərir ki, müəllimlərin rifahı (və nəticədə onların peşələrinə davam etməsi) valideynlərdən və administratorlardan artan tələblər, kifayət qədər dəstəyin olmaması və peşənin siyasiləşdirilməsi kimi amillər səbəbindən təhlükə altındadır. PIRLS 2026 Müəllim Sorğusunda müəllimlərin iş məmnuniyyəti və qarşılaşdıqları çətinliklər haqqında məlumat toplayır.

Valideynlərin məktəb fəaliyyətlərində iştirakı

Şagirdlərin ailələri ilə məktəb arasındakı yaxşı münasibətlər şagirdlərin öyrənməsini dəstəkləyə bilər. Valideynlərin övladlarının məktəb fəaliyyətində iştirakı məktəblə gündəlik əlaqədən tutmuş övladlarının öyrənməsində daha fəal rol almağa qədər geniş bir spektri əhatə edir. Valideynlərlə məktəb arasındakı əməkdaşlıq şagirdlərin oxu savadlılıqlarını artırmağa kömək edə bilər; Lakin valideynlərin övladlarının məktəbi ilə tez-tez maraqlanmağı, öz məsuliyyətləri kimi qəbul etmələri ölkələrə görə fərqli ola bilər. PIRLS 2026 Ev Sorğusunda valideynlərin övladlarının məktəblə əlaqəsi və məktəbi necə bir yer kimi gördükləri haqqında məlumat toplayır.

Direktorların hazırlığı və təcrübəsi

Direktorlar məktəblərdə tədris liderləri kimi fəaliyyət göstərir, məktəb işçilərini, şagirdləri və məktəb mühitini idarə edirlər. Tədqiqatlar göstərir ki, yaxşı direktor rəhbərliyi, müsbət məktəb mühiti və müəllimlər arasında etimad yaradaraq kollektiv gücü artırmaqla şagirdlərin uğurunu dəstəkləyə bilər. Bundan əlavə, məktəbdə direktorların tez-tez dəyişməsi şagird nailiyyətlərini azalda bilər. PIRLS 2026 Məktəb Sorğusunda direktorların hazırlığı və təcrübəsi haqqında məlumat toplayır.

Sınıf mühiti

Şagirdlər getdikləri məktəblərdə müxtəlif siniflərə bölünür. Bu sinif mühitləri şagirdlərin öyrənmə təcrübələrini formalaşdıraraq oxu nailiyyətlərinə təsir edir (bax: cədvəl 1). Əhəmiyyətli sinif amillərinə müəllim xüsusiyyətləri, oxu tədris metodları, texnologiyaya çıxış və sinif mühiti daxildir. PIRLS 2026 bu mövzularla bağlı məlumatları Müəllim və Şagird Sorğularında toplayır. Bu məlumatlar Cədvəl 4-də xülasə edilmişdir.

Cədvəl 4: Sınıf mühiti mövzuları və alt-mövzuların xülasəsi

Sınıf mühiti mövzuları	Sınıf mühiti alt-mövzuları
Müəllimlərin kvalifikasiyaları	Müəllim hazırlığı
	Müəllimlərin təcrübə illəri
	Müəllimlərin peşəkar inkişafı
Sınıfdə oxu tədrisi	Müəllimlər şagirdlərin oxuyub-anlama üzrə bacarıq və strategiyalarını inkişaf etdirirlər
	Müəllimlər şagirdlərdə oxu istəyini, marağı və özünə inamı inkişaf etdirirlər
	Şagirdlərin oxu tədrisinə görə hazırlanması
	Sınıf kitabxanaları
Sınıfdə informasiya texnologiyaları	Sınıfdə oxu tədrisi üçün rəqəmsal cihazlara çıxış
	Onlayn oxu tədrisi
Sınıf mühiti	Sınıf pozuntuları
	Tədrisi məhdudlaşdıran amillər

Müəllim kvalifikasiyaları**Müəllim hazırlığı**

Keyfiyyətli müəllim hazırlığı effektiv tədris üçün çox önəmlidir. Müəllimlərin fənnlər üzrə bilikləri və pedaqoji bacarıqları şagirdlərin uğuruna müsbət təsir göstərə bilər. PIRLS məlumatları ilə aparılan təhlillər müəllimlərin oxu üzrə aldığı təlimlər PIRLS oxu nailiyyətləri arasında əlaqə olduğunu göstərdi. PIRLS 2026 Müəllim Sorğusunda müəllimlərin hazırlığı haqqında məlumat toplayır.

Müəllimlərin təcrübə illəri

Müəllimlərin təhsil və təlimindən əlavə, tədris təcrübəsi də müəllim inkişafı üçün əhəmiyyətlidir. Təcrübə qazanmaq xüsusilə karyerasının başlanğıcındakı müəllimlər üçün əhəmiyyətlidir və onlar sınıfdə öz bacarıqlarını inkişaf etdirirlər. Tədqiqatlar həmçinin göstərir ki, beş ildən çox təcrübəsi olan müəllimlər pedaqoji bacarıqlarını inkişaf etdirməyə davam edirlər və bu inkişaf şagirdlərin uğuruna müsbət təsir göstərə bilər. PIRLS 2026 Müəllim Sorğusunda müəllimlərin təcrübə illəri haqqında məlumat toplayır.

Müəllimlərin peşəkar inkişafı

Tədqiqatlara əsaslanan oxu tədrisi şagirdlərin uğuruna böyük təsir göstərir. Buna görə də, oxu tədrisi ilə bağlı müəllimlərin peşəkar inkişafı tədrisin keyfiyyətini təmin etmək üçün vacib bir komponentdir. Məsələn, peşəkar inkişaf müəllimlərin oxuyub-anlama strategiyalarını açıq şəkildə öyrətmək oxuyub-

anlamağı dərslər məzmununa daxil etmək və onlayn oxu vasitələrini sinifdə istifadə etmək bacarıqlarını artırmağa kömək edə bilər. Peşəkar inkişaf imkanlarının keyfiyyəti müxtəlif ola bilər və bu inkişafın şagird nailiyyətlərinə təsiri də eyni olmaya bilər. PIRLS 2026 Müəllim Sorğusunda müəllimlərin peşəkar inkişafda iştirakları və ehtiyacları haqqında məlumat toplayır.

Sinifdə oxu tədrisi

Müəllimlər şagirdlərin oxuyub-anlama üzrə bacarıq və strategiyalarını inkişaf etdirirlər.

Oxuyub-anlama, sözlərin şifrələnməsi, lüğət biliklərini artırmaq və oxu sürətini yaxşılaşdırmaq kimi əsas bacarıqları, həmçinin daha mürəkkəb bacarıqları, məsələn, mətnin mövzunu, arqument xəttini, mətnin quruluşunu tanımaq, məlumat tapmaq, müxtəlif baxışları təhlil etmək və şəxsi anlayışını inkişaf etdirmək kimi daha mürəkkəb bacarıqları əhatə edir. Şagirdlərə bu bacarıqları inkişaf etdirmək üçün açıq şəkildə imkanlar təqdim edən tədris oxuyub-anlamayı yüksək səviyyədə inkişaf etdirməkdə ən effektiv üsuldur. Oxuyub-anlamayı artırmaq üçün müəllimlərin şagirdlərə oxuyub-anlama prosesini izləməkdə, yeni mətnləri əvvəlki biliklərlə əlaqələndirməkdə və sual və müzakirələr vasitəsilə mətnin dərinliyini anlamaqda kömək etməsi vacibdir. Oxuyub-anlama fəal bir prosesdir; buna görə də, şagirdlərdən oxudan sonra nələr etmələri və ya təqdim etmələri tələb olunduqda bu onların anlama qabiliyyətinə təsir edir. Yüksək səsli oxu üsulundan istifadə edən şagirdlər lüğət, oxuyub-anlama və dil bacarıqları sahəsində daha yaxşı nəticələr əldə edirlər. Oxuduqlarını şifahi olaraq xülasə etmək, yazılı cavab vermək, hekayələri canlandırmaq və mətnlərdəki məlumatdan istifadə edərək oyunlar oynamaq oxuyub-anlamayı dəstəkləyən bəzi tədris strategiyalarındandır. Mətnlərlə dərinlən məşğul olmaq, müəllifin baxış bucağını və niyyətlərini anlamaq, eləcə də personajların maraqlarını araşdırmaq və onları sorğulamaq deməkdir. Effektiv oxu tədrisi şagirdləri daha yaxşı başa düşmək üçün bu fəaliyyətlərə qoşulmağa təşviq edir.

Şagirdlərdən oxuduqları məlumatları necə istifadə etmələri müxtəlif mətn növlərinə görə fərqlənə bilər. Məsələn, bədii ədəbiyyat oxuyarkən şagirdlər süjetləri ayırd etməyi və motivləri başa düşməyi öyrənə bilərlər. Mübahisəli qeyri-bədii mətnlərdə isə şagirdlər arqumentlərin məntiqini anlamağı və onun əsas fikirlərini və nəticələrini sorğulamağı öyrənə bilərlər. PIRLS 2026 müəllimlər tərəfindən şagirdlərin oxuyub-anlama bacarıqlarının necə inkişaf etdirildiyi barədə məlumatı Müəllim Sorğusunda toplayır.

Müəllimlər şagirdlərdə oxu istəyini, marağı və özünə inamı inkişaf etdirirlər.

Müəllimlərin dərslərinin effektiv olub-olmamasının mühim göstəricisi şagirdlərin dərslər fəaliyyətləri və öyrənmədə nə qədər iştirak etmələridir. Şagirdlərin oxuya olan marağını artırmaq çox önəmlidir, çünki oxuya həvəsli olan xüsusilə azyaşlı şagirdlər daha yaxşı oxucu sayılır. Şagirdlərin motivasiyasını və marağını dəstəkləyici bir mühit yaradaraq əlaqə, bacarıq və sərbəstlik hissini inkişaf etdirmək mümkündür. Belə bir mühiti yaratmaq üçün istifadə olunan tədris strategiyalarına şagirdlərə oxumaq üçün seçim vermək onların tərcübələrinə uyğun mədəni baxımdan müxtəlif mətnlər seçmək, özlərini uğurlu oxucu kimi düşünməkləri üçün imkanlar yaratmaq, kiçik qrup müzakirələrinə təşviq etmək və oxumağı daha əyləncəli etmək daxildir. Yenilikçi yanaşmalar, məsələn, şagirdlərin teatr çıxışlarını da əhatə edən qarışıq oxu üsulları şagirdlərin oxumağa marağını artırır və yaradıcılıq, ünsiyyət və əməkdaşlıq imkanları təqdim edir. PIRLS 2026 müəllimlərin şagirdləri necə motivasiya etdiyi və dərslərə necə cəlb etdiyi barədə məlumatı Müəllim Sorğusu vasitəsilə toplayır.

Şagirdlərin oxu tədrisinə görə hazırlandırılması

Müəllimlər oxu dərslərinin effektivliyini artırmaq üçün şagirdləri fərqli üsullarla qruplaşdırma bilirlər. Ədəbiyyatda kiçik qrup dərsləri, ümumiyyətlə, effektiv tədrisin vacib bir hissəsi kimi qəbul edilir və şagird nəticələrinin yaxşılaşmasına kömək edir. Müəllimlər kiçik qruplarla işləyərkən xüsusi bir bacarıq və ya strategiyaya diqqət yetirə, tədrisi şagirdlərin fərqli ehtiyaclarına uyğunlaşdırma və hər bir şagirdin iştirakını təmin edə bilirlər. Eyni bacarıqda olan şagirdlərin qruplaşdırılması şagirdlərin fənn üzrə bacarıqlarına uyğun bir tempdə öyrənmələrini dəstəkləyən başqa bir qruplaşma növüdür. Lakin tədqiqatlar göstərib ki, ibtidai sinifdə şagirdləri oxu bacarıqlarına görə qruplaşdırmaq yaxşı oxuyan şagirdlər üçün faydalı ola bilər, lakin aşağı performanslı şagirdlər üçün mənfi nəticələrə yol açmağa bilər. PIRLS 2026 Müəllim Sorğusunda şagirdlərin oxu tədrisinə görə təşkili haqqında məlumat toplayır.

Sınıf kitabxanaları

Asanlıqla oxu materiallarına çıxışı olan şagirdlər daha çox oxumağa meyillidirlər və buna görə də bəzi ölkələr geniş çeşiddə mətnlər və mətn növləri, o cümlədən rəqəmsal resurslar təqdim edən sinif kitabxanaları yaratmağa başlayıblar. Bu kitabxanalar ayrıca sərbəst oxu üçün xüsusi yerlər də təmin edir. Mütəşəkkil və asanlıqla əlçatan sinif kitabxanası şagirdləri oxumağa təşviq edir, onların oxumağa olan münasibətlərini yaxşılaşdırır və müəllimlərə ədəbiyyatı dərslərdə istifadə etməkdə, həmçinin müsbət oxu verdişlərini və münasibətlərini inkişaf etdirməkdə kömək edir. Lakin sinif kitabxanalarının ölçüsü və materialların nə qədər əlçatan olması məktəbin sosial-iqtisadi tərkibindən asılı olaraq dəyişə bilər. Aşağı sosial-iqtisadi vəziyyətdə olan şagirdlər daha yaxşı sosial-iqtisadi vəziyyətdə olan şagirdlərə nisbətən daha az kitab əldə edə bilirlər. Bəzi ölkələrdə sinif kitabxanaları məktəb kitabxanalarını əvəz edir, xüsusilə də kiçik məktəblərdə; digər ölkələrdə isə sinif kitabxanaları ilə məktəb kitabxanaları birləşdirilir. PIRLS 2026 Müəllim Sorğusunda sinif kitabxanaları haqqında məlumat toplayır.

Sınıfdə informasiya texnologiyaları

Sınıfdə oxu tədrisi üçün rəqəmsal cihazlara çıxış

Sınıfdə oxu tədrisi üçün kompüterlərə çıxış şagirdlərin onlayn oxu bacarıqlarında mühim rol oynaya bilər, çünki bir çox onlayn oxu fəaliyyətini kağız materiallarla yerinə yetirmək mümkün olmur. Müəllimlər mövcud olan internetə çıxış imkanlarına görə, rəqəmsal cihazları digər oxu fəaliyyətlərinə də daxil etməyi seçə bilirlər. PIRLS 2026 Müəllim Sorğusunda oxu tədrisi üçün rəqəmsal cihazlara çıxış və bu cihazların dərs prosesində necə istifadə olunması haqqında məlumat toplayır.

Onlayn oxu tədrisi

21-ci əsrdə oxu savadlılığı onlayn kontekstlərdə oxumağı da əhatə etməlidir, çünki rəqəmsal məzmun şagirdlərin ümumi oxu fəaliyyətlərinin getdikcə daha böyük hissəsini təşkil edir. Tədqiqatlar göstərib ki, oxu metodundan asılı olaraq oxu prosesində və oxuyub-anlama nəticələrində böyük fərqlər mövcuddur. Onlayn oxu zamanı şagirdlər müxtəlif növ mətnlərdən istifadə etməli və internetin dinamik xüsusiyyətləri ilə qarşılıqlı əlaqə qurmalıdırlar ki, lazım olan məlumatları tapıb əldə edə bilsinlər. Onlayn məlumat axtararkən çox vaxt müxtəlif mənbələrdən məlumat toplamaq və onları birləşdirmək lazım olur. PIRLS 2026 müəllimlərdən onlayn oxu tədrisi haqqında məlumat toplamaq üçün Müəllim Sorğusundan istifadə edir.

Sınıf mühiti

Sınıf pozuntuları

Sınıf pozuntuları şagirdlərin öyrənməsinə mənfi təsir göstərə bilər. Sınıf idarəetməsi, şagirdlərin öyrənməsini dəstəkləyən və narahat davranışların qarşısını alan qeyri-dərs prosedurlarını nəzərdə tutur. Sınıf idarəetməsi ilə şagird nailiyyətləri arasındakı birbaşa əlaqəni müəyyən etmək çətin olsa da, bəzi tədqiqatlar göstərir ki, effektiv sınıf idarəetməsi şagird nailiyyətləri üzərində dolayısı ilə müsbət təsir yarada bilər. PIRLS 2026 şagirdlərin sınıf pozuntuları və idarəetməsi haqqında fikirlərini öyrənmək üçün Şagird Sorğusundan məlumat toplayır.

Tədrisi məhdudlaşdıran amillər

Müəllimlər tədrisi məhdudlaşdırma biləcək müxtəlif şagirdlərlə bağlı amillər ilə qarşılaşa bilərlər. Bunlar birbaşa akademik hazırlıq ilə (məsələn, zəruri bacarıqların olmaması), rifah ilə (məsələn, əsas qida çatışmazlığı və ya tez-tez dərs davamiyyəti problemi) və ya sinifdə davranışla (məsələn, diqqətsizlik və ya narahatlıq) bağlı ola bilər. Bu amillər müəllimlərin effektiv dərs keçmə qabiliyyətini məhdudlaşdırmaqla yanaşı, şagird nailiyyətlərinə də birbaşa təsir edə bilər. Məsələn, tədqiqatlar göstərir ki, kifayət qədər əsas qidasını yeməyən şagirdlər daha aşağı akademik nailiyyətlər qazanır. Oxu ilə əlaqədar olaraq, müxtəlif fonoloji emal növlərində bacarıq oxu qabiliyyətlərinin inkişafında vacib rol oynayır. Tez-tez davamiyyət problemi olan şagirdlər oxu dərslərində iştirak etmək və öyrənmək imkanlarını məhdudlaşdırır. PIRLS 2026 oxu tədrisini məhdudlaşdıran amillərlə bağlı məlumatları Müəllim və Şagird Sorğularında toplayır.

Şagird xüsusiyyətləri, münasibətləri və davranışları

Şagirdlərin oxu nailiyyətlərinə təsir edə biləcək bir çox xüsusiyyətlər mövcuddur, bunlar arasında məktəbdəki təcrübələr və oxu ilə bağlı münasibət və davranışlar da var (bax: Cədvəl 1). PIRLS 2026 bu sahələr haqqında məlumatları Şagird Sorğusunda toplayır və bu məlumatlar Cədvəl 5-də ümumiləşdirilmişdir.

Cədvəl 5: Şagird xüsusiyyətləri, münasibətləri və davranışları ilə bağlı ümumi baxış və alt mövzular

Şagird xüsusiyyətləri, münasibətləri və davranışları	Şagird xüsusiyyətləri, münasibətləri və davranışları haqqında alt mövzular
Şagird demoqrafiyası	Yaş
	Cins
	Evdə danışılan dil
	Vətəndaşlıq
Şagirdin məktəb təcrübələri	Məktəbə aidlik hissi
	Zorakılıq
	Məktəbdəki hisslər
	Oxu dərslərinə maraq

Cədvəl 5: Şagird xüsusiyyətləri, münasibətləri və davranışları ilə bağlı ümumi baxış və alt mövzular (davamı)

Şagird xüsusiyyətləri, münasibətləri və davranışları	Şagird xüsusiyyətləri, münasibətləri və davranışları haqqında alt mövzular
Şagird oxu münasibətləri və davranışları	Şagirdlərin oxu sevgisi
	Şagirdlərin oxu inamı
	Oxuya ayrılan vaxt
Şagirdin informasiya texnologiyalarından istifadəsi	Oxu məqsədləri və məktəbdən kənar oxunan mətn növləri
	Oxu formatları və vəsaitləri
	Rəqəmsal cihazlardan və internetdən istifadə

Şagird demoqrafyası

Şagirdlərin demoqrafik xüsusiyyətləri haqqında məlumat müxtəlif şagird qrupları arasındakı nailiyyət boşluqlarını araşdırmağa imkan verir. Şagirdlərin cinsi, oxu nailiyyətlərini araşdırarkən xüsusi maraq doğurur. Son beş PIRLS dövründə iştirakçı ölkələrin əksəriyyətində oxu nailiyyətlərindəki cinsi fərq qızların oğlanlardan üstün olduğunu göstərir. Bu, tədqiqatlarda müşahidə olunan bir tendensiyadır. Fərqli yaşdakı şagirdlər akademik tarixçələrindən asılı olaraq PIRLS-də fərqli nəticələr göstərə bilirlər. Yaşa görə məktəbə qəbul olunan ölkələrdə yaşı böyük şagirdlər daha yetkin olduqları üçün gənc həmyaşdlarına nisbətən oxuyub-anlamada daha bacarıqlı ola bilirlər. Lakin saxlanma qaydalarına görə, sinfi təkrarlayan yaşı böyük şagirdlər sinfi təkrarlamayan şagirdlərə nisbətən oxuyub-anlamada daha çox çətinlik çəkə bilirlər. PIRLS 2026 şagirdlərin demoqrafik məlumatlarını Şagird Sorğusunda toplayır.

Şagirdin məktəb təcrübələri

Məktəbə aidlik hissi

Şagirdlərdə məktəbə aidlik hissi onların ümumi rifahına və akademik uğurlarına müsbət təsir göstərir. Məktəbə aidlik hissi şagirdlərin özlərini və məktəb daxilindəki digər şəxslərlə (müəllimlər, digər şagirdlər və s.) olan münasibətlərini necə qəbul etmələrindən, həmçinin məktəbdəki insanlarla olan əlaqələrindən formalaşır. Bu sosial əlaqələr məktəbdə şagirdlərin rifahı üçün əhəmiyyətli bir komponentdir. PIRLS 2026 Şagird Sorğusunda şagirdlərin məktəbə aidlik hissi ilə bağlı məlumatları toplayır.

Zorakılıq

Zorakılıq məktəb təhlükəsizliyinin xüsusi bir aspektidir, çünki bu, şagirdləri qorxutmaq və ya zərər vermək məqsədilə təkrarlanan aqressiv davranışları əhatə edir. Zorakılıq müxtəlif yollarla ola bilər: həm fiziki, həm də psixi şəkildə, həm üzübüz, həm də virtual mühitdə baş verə bilər. Sosial media vasitəsilə onlayn zorakılıq, uşaqlar arasında rəqəmsal cihazlara çıxış artdıqca daha çox yayılmağa başlamışdır. Üzbüz və ya onlayn zorakılığa məruz qalan uşaqlar narahatlıq yaşayır və bu, onların akademik uğurlarına və psixi sağlamlığına mənfi təsir edir. Şagirdlərin həm zorakılıq qurbanı, həm də zorakılıq edən tərəf ola biləcəyini qəbul etmək isə mütləqdir. PIRLS 2026 Şagird Sorğusunda şagirdlərin zorakılıq təcrübələri ilə bağlı məlumatları toplayır.

Məktəbdəki hisslər

Yuxarıda bəhs olunan qarşılıqlı münasibətlərdən əlavə, şagirdlərin məktəbdəki təcrübələri və rifahı onların emosional vəziyyətindən də asılıdır. Subyektiv rifah, şagirdin öz hisslərini və bu hisslərin onun rifahına necə təsir etdiyini qiymətləndirməsi deməkdir. Bu hisslər müsbət (məsələn, sevinc, həvəs və maraq) və ya mənfi (məsələn, kədər, qəzəb və narahatlıq) ola bilər. PIRLS 2026 Şagird Sorğusunda şagirdlərin məktəbdəki hissləri ilə bağlı məlumatları toplayır.

Oxu dərslərinə maraq

Şagirdlərin dərslərdə iştirak etməsi məktəbə bağlılıq anlayışının bir yönüdür və tədqiqatlar göstərir ki, şagirdlərin tədris mühitindəki təcrübələri onların məktəbə olan bağlılığını artırır. Tədris aydınlığı şagirdlər tərəfindən müəllimlərin tədris strategiyalarının necə qəbul edilməsindən asılıdır. Yüksək dərəcədə tədris aydınlığına sahib müəllimlər məzmunu sadə və aydın şəkildə izah edir, şagirdlərin başa düşməsinə yaxşıca izləyir və lazım olduqda müxtəlif pedaqoji üsullardan istifadə edirlər. Tədris aydınlığı həm də müəllimlərin köməkçi rəylər verməsi və şagirdlərin suallarını aydın şəkildə cavablandırması kimi dəstəkləyici sinif mühiti yaratmaqla bağlıdır. Bütün bu amillər sinifdə şagirdlərin iştirakını artırmağa kömək edir. PIRLS 2026 Şagird Sorğusunda şagirdlərin oxu dərslərinə marağı haqqında məlumatlar toplayır.

Şagird oxu münasibətləri və davranışları

Şagirdlərin oxu sevgisi

Oxumağa həvəsi olan və öz -özünə oxumağı sevən şagirdlər adətən daha yaxşı oxuyub-anlama bacarığına malikdir olurlar. Bu cür münasibətləri inkişaf etdirmək, şagirdlərin ömür boyu yaxşı bir oxucu olmalarına da kömək edə bilər. Daxili motivasiyaya sahib şagirdlər oxumağı sadəcə maraqlı və əyləncəli olduğu üçün sevirlər. Daxili motivasiya "davranış enerjisi" kimi tanınır və tədqiqatlar göstərir ki, daxili motivasiya (bu halda, oxumağın zövq verici olması) oxu nailiyyəti ilə xarici motivasiyalarla, məsələn, tərif və pul ilə daha yaxından əlaqədardır. Şagirdlər boş vaxtlarında oxumağa nə qədər çox

vaxt sərf etsələr, oxuya olan münasibətləri o qədər yaxşılaşar. Oxumağı sevmək isə oxu uğurunu artırır. Oxu motivasiyası ilə oxu nailiyyəti arasındakı əlaqə qarşılıqlı ola bilər; daha çox oxuyan şagirdlər daha yaxşı oxuyurlar və daha yaxşı oxuyan şagirdlər oxumaqdan daha çox zövq alırlar. PIRLS 2026 Şagird Sorğusunda şagirdlərin oxu sevgisi ilə bağlı məlumatlar toplayır.

Şagirdlərin oxu inamı

Tədqiqatlar göstərir ki, şagirdlərin oxu inamı oxu uğuru ilə müsbət əlaqəlidir. Şagirdlər oxu qabiliyyətlərini fərqli şəkildə dəyərləndirirlər və bu qiymətləndirmə adətən əvvəlki uğurlarına və həmyaşıdları ilə müqayisədə özlərini necə gördüklərinə əsaslanır. Özünə inanan şagirdlər məktəb tapşırıqlarını yerinə yetirməkdə daha israrlı olurlar, çünki uğur qazana biləcəklərinə inanırlar. PIRLS 2026 Şagird Sorğusunda şagirdlərin oxu inamı ilə bağlı məlumatlar toplayır.

Oxuya ayrılan vaxt

Şagirdlərin oxuya ayırdığı vaxt onların oxuya münasibətindən asılı ola bilər. Bu iki amil isə birgə şəkildə oxuyub-anlamaya müsbət yöndə təsir edə bilər. Bəzi tədqiqatlar göstərir ki, oxumağa sərf edilən vaxt oxu motivasiyası ilə oxuyub-anlama arasındakı əlaqəyə təsir edir. Lakin bu nəticələr hər zaman eyni olmur, buna görə də şagirdlərin oxu münasibətləri, oxumağa sərf etdikləri vaxt və oxu nailiyyəti arasındakı əlaqəni daha çox araşdırmaq lazımdır. Şagirdlərin oxumağa sərf etdikləri vaxta təsir edən əlavə amillər arasında kitabxana və ya evdəki oxu resurslarının mövcudluğu da var. PIRLS 2026 Şagird Sorğusunda şagirdlərin oxuya ayırdıqları vaxtla bağlı məlumat toplayır.

Oxu məqsədləri və məktəbdən kənar oxunan mətn növləri

PIRLS 2026 Oxu üzrə Qiymətləndirmə Çərçivəsində təsvir olunduğu kimi, şagirdlər müxtəlif səbəblərlə oxuya bilirlər və bu səbəblər iki əsas məqsəd altında toplanır: ədəbiyyat təcrübəsi və məlumatın əldə edilməsi və istifadəsi. Hər iki məqsədin altında müxtəlif mətn növləri mövcuddur. Ədəbiyyat təcrübəsi üçün şagirdlər şəkili hekayə kitabları, fəsil kitabları və ya digər növ bədii ədəbiyyat nümunələri oxuya bilirlər. Şagirdlər məlumatları qeyri-bədii kitablar, onlayn məqalələr və ya məlumatverici veb saytlar vasitəsilə tapa bilirlər. PIRLS 2026 Şagird Sorğusunda şagirdlərin məktəbdən kənar oxuduqları mətn növləri ilə bağlı məlumat toplayır.

Oxu formatları və vəsaitləri

Şagirdlər müxtəlif formatlarda oxuyurlar, məsələn, kağız üzərində, kompüter və planşetlərdə, həmçinin mobil telefonlarda. Çoxsaylı formatlarda təqdim olunan mətnlərə çıxış sadəcə çap mətni ilə müqayisədə, şagirdlərin məlumatı xülasə etmə bacarığını artırmağa kömək edə bilər. Bəzi tədqiqatlar göstərir ki, kağız üzərində oxumaq daha yaxşı oxuyub-anlama ilə əlaqəlidir. Xüsusilə, kağız üzərində olan mətnlər uzun mətnlərin daha yaxşı başa düşülməsinə kömək edir. Bunun səbəbi rəqəmsal cihazlarda oxumağın daha çox qısa müddətli və sürətli əlaqəni təşviq etməsi, dərin düşünməni isə azaltması ola bilər. Bu nəticəyə baxmayaraq, bəzi tədqiqatlar uşaqların rəqəmsal cihazlarda oxumağı daha çox üstün tutduqlarını göstərir. PIRLS 2026 Şagird Sorğusunda şagirdlərin oxu formatları və vəsaitlərinə dair məlumat toplayır.

Şagirdin informasiya texnologiyalarından istifadəsi

Rəqəmsal cihazlardan və internetdən istifadə

Həm məlumatla, həm də digər insanlarla onlayn əlaqə qurmaq getdikcə daha geniş yayılır. Şagirdlər rəqəmsal cihazlar və internetdən müxtəlif məqsədlərlə istifadə edə bilirlər, məsələn, sosial ünsiyyət qurmaq, məlumat axtarmaq və ya məktəb tapşırıqlarını rəqəmsal platformalar vasitəsilə əldə etmək. Bunların bəziləri birbaşa məktəb işləri ilə əlaqəlidir, bəziləri isə belə deyil. Bu məqsədlərin çoxu müəyyən bir formada oxumağı əhatə edir, buna görə də onlayn fəaliyyətlər şagirdlərin oxuyub-anlama bacarıqları ilə əlaqəli ola bilər. PIRLS 2026 Şagird Sorğusunda texnologiyanın şagirdlərin öyrənmə və şəxsi fəaliyyətlərindəki tezliyini və xarakterini daha yaxşı anlamaq üçün şagirdlərin məktəbdə və evdə internet istifadəsi haqqında məlumat toplayır.

Milli kontekstlər

Cədvəl 6-da göstəriləyi kimi, şagirdlərin ailələri, sinifləri və məktəbləri daha geniş milli kontekstdə yerləşir. Təhsil sisteminin təşkilatı strukturu və oxu proqramı ilə bağlı ölkə səviyyəsindəki siyasətlər, şagirdlərin məktəb təcrübələri və öyrənmə prosesində mühim rol oynayır. PIRLS 2026-da milli kontekstlər haqqında bütün məlumatlar Kurikulum Sorğusu vasitəsilə toplanır və bu sorğunun ümumi məzmunu cədvəl 6-da xülasə edilmişdir. Bu məlumatlar həmçinin PIRLS 2026 Ensiklopediyasındakı ölkələr haqqında fəsillər ilə tamamlanır.

Cədvəl 6: Milli kontekstlər və alt-mövzuların xülasəsi

Milli kontekst mövzuları	Milli kontekst alt-mövzuları
Təhsil sisteminin təşkili	Məktəbdə dərs ilinin sayı
	Məktəbə qəbul yaşı və sinifdə qalma müddəti
	Məktəbəqədər təhsil
	Tədris dil(lər)i
	Müəllim və direktor hazırlığı
Oxu kurikulumu	Kurikulum xüsusiyyətləri
	Tədris materialları və rəqəmsal cihazların istifadəsi
	Dil/oxu tədris proqramında əsas fokuslar

Təhsil sisteminin təşkili

Məktəbdə dərs ilinin sayı

PIRLS 2026-ya yalnız dördüncü sinif şagirdləri qatılır və dördüncü sinif, şagirdlərin öyrəndiyi milli kontekstləri formalaşdıran təhsil mərhələlərindən biridir. Ölkələr yalnız şagirdlərə təklif olunan məktəb illərinin sayı ilə deyil, həm də bu illərin neçəsinin məcburi olduğu ilə də fərqlənir.

Məktəbə qəbul yaşı və sinifdə qalma müddəti

Rəsmi təhsilə (birinci sinif, ISCED Səviyyəsi 1) başlama yaşına dair qaydalar nailiyyət fərqliliklərini və dördüncü sinif şagirdlərinin yaş fərqlərini anlamaq üçün önəmlidir. Sinifdən sinfə keçmək və sinifdə qalma qaydaları, şagirdlərin müəyyən edilmiş siniflərə nə vaxt daxil olmalarına da təsir edir. Sinifdə qalma mübahisəli bir təcrübə olaraq qəbul edilir və bəzi tədqiqatlar bunun şagirdlərin rifahına və nailiyyətlərinə xüsusən də, qısa müddətdə mənfi təsiri olduğunu göstərmişdir. Lakin sinifdə qalmanın təsiri ölkələr arasında fərqlənə bilən digər sistem səviyyəsindəki amillərdən, məsələn, şagirdlərin qruplaşdırılması və ya sinifləşdirmə metodlarından asılı olaraq dəyişir.

Məktəbəqədər təhsil

Məktəbəqədər təhsil uşaqları məktəbə başlamazdan əvvəl rəsmi formada oxu-yazı fəaliyyətləri ilə tanış edə bilər, buna görə də son illərdə bir çox ölkə bu sahəyə aktiv şəkildə yatırım edib. Məsələn, Avropa İttifaqı üzv ölkələrdən məktəbəqədər təhsilin hamı tərəfindən əlçatan olmasını qanuniləşdirməyi tələb edib. Məktəbəqədər təhsil proqramlarında iştirak etmək akademik nəticələrə müsbət təsir göstərə bilər. Lakin məktəbəqədər təhsil proqramlarının sonrakı akademik və gündəlik həyata təsiri proqramın keyfiyyətindən asılıdır. Şagirdlərin qoşulacağı məktəbəqədər təhsil proqramlarının strukturu və növləri ölkələr arasında fərqlidir. Məsələn, bəzi ölkələr az təminatlı ailələrdən gələn şagirdlər üçün xüsusi məktəbəqədər təhsil proqramları təqdim edir.

Tədris dil(lər)i

Bəzi ölkələrdə hamı tərəfindən danışılan bir dil olduğu halda, digər ölkələrdə isə tarixən çoxdillilik mövcuddur. Miqrasiya dil müxtəlifliyini artırmağa səbəb ola bilər. Bir çox çoxdilli ölkələr əhalinin təhsili üçün müxtəlif qaydalara malikdir və bəziləri isə xüsusilə dil savadlılığı ilə bağlı qaydalara sahib ola bilər. Tədris dili ilə bağlı bütün qaydalar bir ölkənin tarixi və mədəni kontekstindən təsirlənir.

Müəllim və direktor hazırlığı

Ölkələr müəllimlər və direktorlar üçün məcburi və ya tipik hazırlıq metodları ilə fərqlənir. PIRLS-də iştirak edən şagirdlərin müəllim və direktorlarının hazırlığı ilə bağlı məlumatlar Məktəb və Müəllim Sorğularında toplanır; bu məlumat ölkələrdə ən çox rast gəlinən hazırlıq metodları ilə kontekstləşdirilir.

Oxu kurikulumu

Kurikulum xüsusiyyətləri

Ölkələrin oxu kurikulumları şagirdlərə nə öyrədiləcəyini müəyyənləşdirir və rəsmi oxu təlimi vasitəsilə inkişaf etdirilməli və ya əldə edilməli bilik, bacarıq və münasibətlərə dair gözləntiləri təqdim edir. Oxu kurikulumunun müəyyən edildiyi səviyyə (məsələn, milli, dövlət və ya vilayət) ölkələr arasında fərqlənir. Ölkələr kurikulumda tövsiyə olunan və ya müəyyən edilən komponentlərdə, məsələn, tədris fəaliyyətləri və qiymətləndirmələrdə də fərqlənirlər.

Tədris materialları və rəqəmsal cihazların istifadəsi

Geniş çeşiddə oxu materiallarına çıxış, eləcə də sürətli oxucular və çətinlik çəkən oxucular üçün fərqləndirmə qaydaları və tətbiqləri oxu kurikulumunun vacib tərkib hissələridir. Rəqəmsal cihazlar və onlayn resursların oxu kurikulumuna daxil edilməsi strategiyaları texnologiyanın beynəlxalq təhsil sistemlərində daha çox vurğulanması ilə daha geniş yayılır.

Dil/oxu tədris proqramında əsas fokuslar

Ölkələrin oxu kurikulumları müəyyən oxu bacarıqlarına nə dərəcədə önəm verdikləri baxımından fərqlənir. Oxu inkişafı üçün müəyyən edilən standartlar və meyarlar xüsusilə önəmlidir. Oxu inkişafı üçün uyğun bir tədris və oxuyub-anlama strategiyaları ardıcılığı şagirdlər ibtidai sinifləri bitirdikcə və bacarıqlarını inkişaf etdirdikcə, dekodlaşdırma strategiyalarından oxuyub-anlama strategiyalarına keçidi əhatə edə bilər.

Fəsil 3

PIRLS 2026 Qiymətləndirmə dizaynı

Liqun Yin, Pierre Foy

Ümumi baxış

PIRLS dördüncü sinif şagirdlərinin oxu nailiyyətinin genişmiqyaslı beynəlxalq qiymətləndirilməsidir. 2001-ci ildən bəri beş ildən bir keçirilən PIRLS hər qiymətləndirməni əvvəlki dövrlərlə əlaqələndirərək şagirdlərin oxu bacarıqları üzrə meyarlara əsaslanan müntəzəm və vaxtında məlumat təqdim edir. PIRLS qiymətləndirmə dizaynı fərdi şagirdlərə daha az yük düşməsi üçün matris tipli seçmə üsulundan istifadə edir. Bu üsul müxtəlif oxu mətnlərini əhatə edərək geniş bir mövzu dairəsini qiymətləndirməyə imkan tanıyır. Hər bir mətn və onunla əlaqəli və onlayn informativ oxu tapşırıqları bir hissə şəklində qruplaşdırılır. Bu hissələr sonra sistemativ şəkildə fərdi şagird kitabçalarına paylanır. PIRLS 2026 qiymətləndirməsi 18 hissədən ibarətdir. Bu hissələrin yarısı bədii oxu təcrübəsini (yəni "bədii") qiymətləndirir, digər yarısı isə məlumat əldə etmək və istifadə etmək üçün oxu bacarığını (yəni "informativ") qiymətləndirir. Qrup adaptiv dizaynı çərçivəsində hissələrin üçdə biri nisbətən çətin, üçdə biri orta çətinlikdə və üçdə biri isə nisbətən asandır. Bu yanaşma şagirdlərin müxtəlif səviyyələrdəki oxu bacarıqlarını daha yaxşı qiymətləndirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Şagirdlərin qiymətləndirmə yükünü azaltmaq üçün, hər bir şagirdə iki qiymətləndirmə hissəsi təqdim olunur: biri bədii, digəri isə informativ oxu mövzusunda. Bu hissələr növbəti bölmədə təsvir edilən sistemativ kitabça yığımı və dövriyyə üsuluna uyğun olaraq verilir. Məlumat toplandıqdan sonra şagirdlərin qiymətləndirmə suallarına verdiyi cavablar PIRLS oxu nailiyyətləri miqyasında yerləşdirilir. Bu proses cavabları təhlil edərək hər ölkənin qiymətləndirmə nəticələrinin ümumi mənzərəsini təqdim edir.

PIRLS hər iştirakçı ölkədə qiymətləndirmə çətinliyini şagirdlərin bacarıqlarına daha da uyğunlaşdırmaq üçün qrup adaptiv dizaynından istifadə edir. Fərqli test formaları (kitabçaları) istifadə edərək şagirdlərin yükünü və mövzuların əhatə dairəsini tarazlayan qrup adaptiv dizaynı hər ölkədə sual kitabçalarının seçimini tənzimləyərək qiymətləndirmələrdə rast gəlinən müxtəlif bacarıq səviyyələrini daha yaxşı əhatə edir.

Qrup adaptiv dizaynı hər ölkənin əhalisində qiymətləndirmə çətinliyini şagird bacarığı ilə daha yaxşı uyğunlaşdırır. Bu dizayn yüksək nailiyyət göstərən ölkələrdə daha çətin kitabçaların aşağı nailiyyət göstərən ölkələrdə isə daha asan kitabçaların daha çox istifadə olunmasına imkan tanıyır. Bu dizayn qiymətləndirmədən əldə edilən məlumatları artırarkən standart test idarəetmə prosedurlarını və vaxt tələblərini qoruyur. Əgər ölkədə şagird nailiyyətlərində əhəmiyyətli fərqlər olan açıq şəkildə müəyyən edilmiş alt qruplar varsa, bu nisbət üzrə bölüşdürmə yanaşması ölkə daxilində də tətbiq oluna bilər.

PIRLS 2026 qiymətləndirməni daha səmərəli və maraqlı etmək üçün tamamilə rəqəmsal formatda təqdim ediləcək. Məktəb proqramlarında getdikcə daha çox onlayn mətnlər, məsələn, veb saytlar yer alır və internet çox sayda şagirdin məktəbdə və məktəbdən kənardə məlumat əldə etməsi üçün əsas vasitəyə çevrilir. Onlayn informativ oxu tapşırıqları ilk dəfə PIRLS 2016-da oxu üzrə çərçivə sənədinə əlavə olaraq təqdim olundu. PIRLS 2021-də isə bu tapşırıqlar ümumi oxu miqyasında yer aldı, çünki PIRLS rəqəmsal qiymətləndirmə sisteminə keçdi. PIRLS 2026 oxu savadlılığının müxtəlif mətn formalarını əhatə etdiyini və həm rəqəmsal, həm də qeyri-rəqəmsal mühitlərdə bacarıq inkişafını tələb etdiyini nəzərə alaraq onlayn məzmunu PIRLS oxu qiymətləndirməsi üzrə çərçivə sənədinə əlavə edir. Buna görə də, PIRLS 2026 qrup adaptiv qiymətləndirmə dizaynı məlumat əldə etmə və istifadə etmə məqsədinin bir hissəsi olaraq onlayn informativ oxu tapşırıqlarını əhatə edir.

Əvvəlki PIRLS qiymətləndirmələrində olduğu kimi PIRLS 2026 da oxu savadlılığının inkişafı üçün cəmiyyət, ev və məktəb kontekstləri barədə məlumat toplamaq məqsədilə bir sıra kontekst sorğuları təqdim edir.

Qiymətləndirilən şagird populyasiyası

PIRLS formal təhsilin dördüncü ilində olan şagirdlərin oxu nailiyyətlərini qiymətləndirir. Bu yaş qrupu PIRLS üçün 2001-ci ildən bəri seçilmişdir, çünki bu dövr uşaqların oxuyucu kimi inkişafında vacib bir keçid mərhələsidir. Bu mərhələdə şagirdlər adətən oxumağın əsaslarını mənimsəmiş olur və oxumağı öyrənməkdən daha çox yeni biliklər əldə etmək üçün oxumağa başlayırlar.

PIRLS dördüncü formal təhsil ilini UNESCO tərəfindən hazırlanmış Beynəlxalq Standart Təhsil Təsnifatı (ISCED) üzrə müəyyən edir. ISCED təsnifatı ölkələr arasında təhsil səviyyələrini təsvir etmək üçün beynəlxalq bir standart təqdim edir. Bu təsnifat erkən uşaq təhsilindən (Səviyyə 0-dan) doktorantura və ya ona bənzər təhsil səviyyəsinə (Səviyyə 8-ə) qədər olan bütün təhsil səviyyələrini əhatə edir. PIRLS-in hədəf qrupu isə belə müəyyən edilir:

PIRLS-in hədəf sinfi ISCED Səviyyə 1-in ilk ilindən başlayaraq dörd ilini əks etdirməlidir. ISCED Səviyyə 1 ibtidai təhsil və ya əsas təhsilin ilk mərhələsini əhatə edir və formal təhsilin başlanğıcı sayılır. PIRLS-in hədəf sinfi Səviyyə 1-in başlanğıcından dörd il sonra olan sinifdir və bu, əksər ölkələrdə dördüncü sinfə uyğun gəlir. Lakin oxumağın dil və düşüncə tələblərini nəzərə alaraq PIRLS çox kiçik yaşlı uşaqları qiymətləndirməkdən çəkinir. Beləliklə, əgər imtahan zamanı dördüncü sinif şagirdlərinin orta yaşı 9 yaş yarımından az olarsa, PIRLS ölkələrə şagirdləri növbəti sinifdə (yəni, beşinci sinifdə) qiymətləndirməyi tövsiyə edir.

Oxu nailiyyətlərinin hesabatı

PIRLS iştirak edən hər bir ölkədə şagirdlərin oxu nailiyyətləri barədə əhatəli bir mənzərə təqdim etmək məqsədilə hazırlanmışdır. Bu, oxu məqsədi və anlama prosesi nailiyyətləri, eləcə də ümumi oxu nailiyyətlərini (Fəsil 1-də müəyyən edildiyi kimi) əhatə edir. Bu qiymətləndirmə dördüncü sinif şagirdlərinin məktəbdə və gündəlik həyatda rast gəldikləri müxtəlif oxu materiallarını, statik mətnlərdən dinamik qrafiklərə və videolara qədər geniş bir spektri əhatə edir.

PIRLS oxu nailiyyətləri şkalasında ölkələrin dördüncü sinif şagirdlərinin oxu üzrə irəliləyişini qiymətləndirmələr arasında zamanla müqayisə etmələri üçün ortaq bir ölçü təqdim edir. PIRLS nailiyyət şkalası 2001-ci ildə təsis edilmişdir. Bu şkalada 100 bal 2001-ci ildə iştirak edən bütün ölkələrdə bir standart kənarlaşmaya uyğun gəlir və şkalanın orta nöqtəsi olan 500 bal isə beynəlxalq nailiyyət paylanmasının ortasında yerləşir. 2001 və 2006-cı illərin qiymətləndirmələrində istifadə olunan mətnlər və suallar əsasında iki qiymətləndirmə nəticələrini əlaqələndirərək PIRLS 2006 məlumatları da bu şkalada təqdim edilmişdir. Beləliklə, ölkələr 2001-ci ildən bəri şagirdlərin oxu nailiyyətlərindəki dəyişiklikləri qiymətləndirə bilirlər. Eyni üsullardan istifadə edərək PIRLS 2011, PIRLS 2016 və PIRLS 2021 məlumatları da PIRLS şkalasında yerləşdirilmişdir və hər biri əvvəlki dövrlə əlaqələndirilmişdir. Bu, PIRLS 2026 məlumatları üçün də tətbiq ediləcəkdir. Bu, PIRLS-in başladığı ildən bəri iştirak edən ölkələrin hər altı qiymətləndirmə dövrü üçün müqayisəli nailiyyət məlumatlarına sahib olmalarını təmin edəcək və 25 il ərzində performans dəyişikliklərini izləməyə imkan verəcək.

PIRLS oxu nailiyyətləri şkalası oxu məqsədləri və anlama proseslərini də əhatə edən ümumi bir oxu bacarığı ölçüsüdür. Ümumi şkaladan əlavə, PIRLS 2026 oxu məqsədləri və anlama proseslərini təsvir edən alt şkalalar üçün eyni ölçüdə ayrıca nailiyyət şkalaları təqdim edir. Daha konkret desək, oxu məqsədləri üçün iki alt şkala mövcuddur:

- Bədii oxu təcrübəsi üçün oxu
- Məlumatı əldə etmək və istifadə etmək üçün oxu

Oxuyub-anlama prosesləri üçün də iki alt şkala mövcuddur:

- Məlumat əldə etmək və sadə nəticələr çıxarmaq
- İdeyaları və məlumatları şərh etmək, əlaqələndirmək və qiymətləndirmək

"Məlumat əldə etmək və sadə nəticələr çıxarmaq" alt şkalası "açıq şəkildə verilmiş məlumatı əldə etmək və sadə nəticələr çıxarmaq" proseslərini əhatə edən sualları birləşdirir. "İdeyaları və məlumatları şərh etmək, əlaqələndirmək və qiymətləndirmək" alt şkalası isə ideyaları və məlumatları şərh etmək və əlaqələndirmək, həmçinin məzmunu və mətn elementlərini qiymətləndirmək və tənqid etmək üzrə maddələr ilə birləşdirilir (Fəsil 1-də açıqlanmışdır).

PIRLS 2026 Qrup adaptiv dizayn

Bu dizaynda oxu məqsədləri üzrə iki alt miqyasda mətn çətinliklərinin üç səviyyəsi mövcuddur. PIRLS 2021 qrup adaptiv dizaynı suallara cavab verməmə səviyyəsini azaltdı və şagirdlərin oxu nailiyyətlərini daha dəqiq ölçdü. Adaptiv dizaynın şagirdlərin motivasiyasını artıracağı və suallara cavabsızlıq hallarını azaldıb oxu nailiyyətlərini daha dəqiq ölçməyə imkan verəcəyi gözlənilir. Dizayn üç səviyyəli hissə çətinliyini (çətin, orta və asan) iki səviyyəli sual kitabçasında verilmiş materialın çətinliyinə uyğunlaşdırır. Daha çətin sual kitabçaları iki çətin hissədən və ya bir orta və bir çətin hissədən ibarətdir, nisbətən daha asan sual kitabçaları isə bir asan və bir orta hissədən və ya iki asan hissədən ibarətdir.

Hər ölkə PIRLS 2026 qiymətləndirməsinin sual kitabçalarındakı bütün materialın tamamını tətbiq edir, lakin daha çətin və daha asan sual kitabçalarının nisbəti ölkədəki şagirdlərin gözlənilən oxu nailiyyət səviyyəsinə görə dəyişir.

PIRLS 2026 Qiymətləndirmə hissələri

PIRLS 2026 qrup adaptiv dizaynında istifadə olunan 18 hissədən 14-ü əvvəlki PIRLS 2021 qiymətləndirməsində də tətbiq olunmuşdur və 2026-cı il üçün yenidən daxil edilmişdir. Bu, trendlərin ölçülməsi məqsədini güdür. Bundan əlavə, PIRLS 2026 üçün ilk dəfə istifadə ediləcək dörd yeni hissə hazırlanacaq. Cədvəl 1 mövcud trend hissələrinin və yeni hissələrin məqsəd və çətinlik sxeminə görə necə uyğunlaşdırıldığını göstərir.

Cədvəl 1-də hər bir hissə üçün ayrıca etiketlər də təqdim olunur ki, bu da kitabçaların hissə tapşırıqlarını daha aydın şəkildə nümayiş etdirir. PIRLS 2026-da hissə etiketləri oxu məqsədlərinə (bədi mətnlər üçün Lit və informativ mətnlər üçün Inf), hissələrin çətinlik səviyyələrinə (çətin üçün D, orta səviyyə üçün M və asan üçün E) və ardıcıl nömrələrə (1, 2, və 3) əsaslanır. PIRLS 2026 üçün hazırlanan dörd yeni hissədən hər biri üç çətinlik səviyyəsində yeni bədi hissədir. Dördüncü hissə isə asan səviyyədə informativ hissəsidir.

Cədvəl 1: PIRLS 2026 mətn hissələrinin oxu məqsədi və çətinlik səviyyəsi

Oxu məqsədi	Çətinlik Səviyyəsi	Hissə etiketi
Bədi	Çətin	LitD1 (16)
		LitD2 (26)
		LitD3 (21)
	Orta	LitM1 (26)
		LitM2 (21)
		LitM3 (16)
	Asan	LitE1 (11)
		LitE2 (26)
		LitE3 (16)

Cədvəl 1: PIRLS 2026 mətn hissələrinin oxu məqsədi və çətinlik səviyyəsi (davamı)

Oxu məqsədi	Çətinlik səviyyəsi	Hissə etiketi
İnformativ	Çətin	InfD1 (16)
		InfD2 (21)
		InfD3 (21)
	Orta	InfM1 (16)
		InfM2 (21)
		InfM3 (16)
	Asan	InfE1 (11)
		InfE2 (26)
		InfE3 (16)

* Mörtərizə içindəki ədəd mətnin ilk dəfə təqdim edildiyi qiymətləndirmə ilini göstərir. Qiymətləndirmə bütövlüyünü qorumaq məqsədilə PIRLS 2026 çərçivə sənədi mətn adlarını bilərəkdən gizlədir. Bu, qiymətləndirmə materiallarının başlıqlar və ya açar sözlər vasitəsilə təsadüfi şəkildə açılmasının qarşısını alır. Bu günün rəqəmsal dövründə hətta zərərsiz görünən başlıqlar belə spesifik mətnlərin onlayn olmasına səbəb ola bilər. Mətn adlarının ixtisarı bu prosesi daha ədalətli edir və ayrıseçkiliyin qarşısını alır.

Mətn hissələrinin çətinlik səviyyələri

Dizaynın effektiv olması üçün hər çətinlik səviyyəsinə aid hissələrin orta çətinlik dərəcələri ilə digər səviyyələrdəki hissələrin orta çətinlik dərəcələri arasında aydın fərqlər olmalıdır. Bütün ölkələrdəki şagirdlərin doğru cavablandırma faizinin orta göstəricisi baxımından çətinlik məqsədləri belədir: çətin hissələr üçün 40%, orta səviyyədə hissələr üçün 60% və asan hissələr üçün 80%. Bu hədəflərə çatmaq PIRLS 2021-də köhnə hissələrin yeni hissələrlə əvəzlənməsi ilə tədricən irəliləyən bir prosesdir. Cədvəl 2-də PIRLS 2021-də üç çətinlik səviyyəsi üzrə əldə olunan ortalama çətinlik səviyyəsi həm trend hissələr, həm də 2021-ci ildə təqdim olunan yeni hissələr əsasında göstərilir. Təxmin edilən çətinlik dərəcəsi müəyyən bir çətinlik səviyyəsi üzrə bütün hissələrdə ortalama düzgün cavab faizi kimi ölçülür. PIRLS 2021 üçün çətinlik qiymətləndirmələri PIRLS 2021-in rəqəmsal qiymətləndirməsinə əsaslanır. Layihələr PIRLS 2021-də rəqəmsal qiymətləndirmə əvəzinə kağız əsaslı qiymətləndirməyə sahib ölkələrin töhfələrini təxmin etmək üçün istifadə olundu.

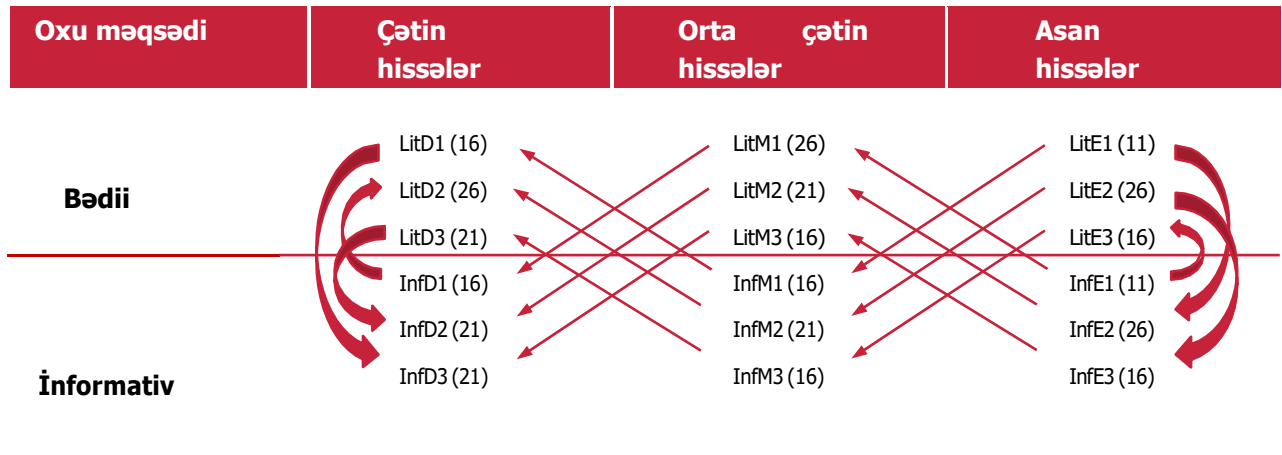
Yalnız yeni mətnlər və suallar çətinlik hədəflərinə uyğun şəkildə hazırlanaraq istifadə oluna bildiyindən, 2021-ci ildə əldə olunan nəticələr hədəflərə çatmaq üçün atılan ilk addım oldu. PIRLS 2026 üçün yeni mətn və bir qrup sualların hazırlanması Cədvəl 2-in son sütununda göstərilirdiyi kimi müəyyən edilmiş hədəflərə daha yaxınlaşmağı məqsəd qoyacaq.

Cədvəl 2: PIRLS 2021-də Mətn Hissələrinin Orta Çətinliyi və PIRLS 2026 üçün Hədəflənən Çətinlik

Hissələr üzrə Çətinlik Səviyyəsi	PIRLS 2021-də orta çətinlik faizi	PIRLS 2026 üçün hədəflənən çətinlik faizi
Çətin	47%	45%
Orta	58%	58%
Asan	69%	74%

Kitabça dizaynı

PIRLS qiymətləndirməsində hər şagirdə iki mətn hissəsindən ibarət bir test kitabçası verilir; bunlardan biri bədii, digəri isə informativdir. PIRLS 2026-da 18 hissədən ibarət 18 fərqli kitabça hazırlanacaq və hər hissə iki kitabçada yer alacaq. Cədvəl 3 hər bir kitabçada olan ikili hissəni ümumiləşdirir. Bütün çətin hissələr ya digər çətin hissələrlə, ya da orta çətinlikdə olan hissələrlə uyğunlaşdırılır, asan hissələr isə ya digər asan hissələrlə, ya da orta çətinlikdə olan hissələrlə birləşdirilir. Bütün orta çətinlikdəki hissələr ya çətin hissələrlə, ya da asan hissələrlə birləşdirilir. Həmçinin bütün yeni hissələr trend hissələri ilə uyğunlaşdırılır ki, daha çox şagird yeni hissələrlə qarşılaşsın. Cədvəl 3-də oxların istiqamətləri kitabçada hansı hissənin əvvəl gəldiyini göstərir. Məsələn, bir ox InfM1 hissəsindən LitD1 hissəsinə doğru göstərir, bu da deməkdir ki, bu iki hissə eyni kitabçada yer alır və InfM1 LitD1-dən əvvəl gəlir. Qeyd etmək lazımdır ki, fərqli çətinlik səviyyələrinə malik hissələr eyni kitabçada birləşdiriləndə həmişə daha asan hissə əvvəl gəlir.

Cədvəl 3: Qiymətləndirmə kitabçaları üçün hissə uyğunlaşmaları

18 kitabça aşağıdakı kimi iki çətinlik səviyyəsinə bölünür:

- çətin kitabçalar (9 ədəd) ya iki çətin hissədən, ya da bir orta çətin və bir çətin hissədən ibarət;
  - asan kitabçalar (9 ədəd) ya iki asan hissədən, ya da bir asan və bir orta çətin hissədən ibarət;
- Cədvəl 4 18 kitabça üçün hissə tapşırıqlarını və sıralamasını (Birinci və ya İkinci Bölmə) göstərir. Kitabçalar 1-dən 9-a qədər çətin kitabçalar, 10-dan 18-ə qədər isə daha asan kitabçalar olaraq müəyyən edilir.

Cədvəl 4: PIRLS 2026 qiymətləndirmə kitabçaları üçün hissə tapşırıqları (hissə etiketləri ilə)

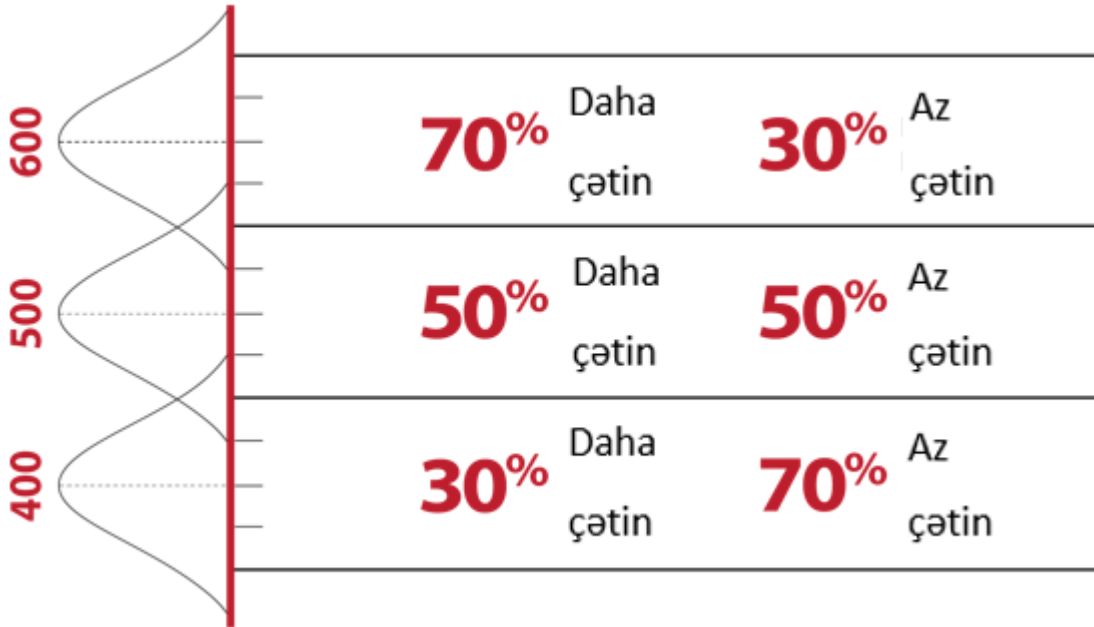
Şagird kitabçası	qiymətləndirmə	1.Hissə	2.Hissə
Daha çətin kitabçalar	Booklet 1	InfM1 (16)	LitD1 (16)
	Booklet 2	LitD3 (21)	InfD2 (21)
	Booklet 3	LitM1 (26)	InfD1 (16)
	Booklet 4	InfM2 (21)	LitD2 (26)
	Booklet 5	LitD1 (16)	InfD3 (21)
	Booklet 6	LitM2 (21)	InfD2 (21)
	Booklet 7	InfM3 (16)	LitD3 (21)
	Booklet 8	InfD1 (16)	LitD2 (26)
	Booklet 9	LitM3 (16)	InfD3 (21)
Biraz çətin kitabçalar	Booklet 10	LitE1 (11)	InfM1 (16)
	Booklet 11	InfE2 (26)	LitM2 (21)
	Booklet 12	InfE1 (11)	LitE3 (16)
	Booklet 13	LitE2 (26)	InfM2 (21)
	Booklet 14	InfE3 (16)	LitM3 (16)
	Booklet 15	LitE1 (11)	InfE2 (26)
	Booklet 16	LitE3 (16)	InfM3 (16)
	Booklet 17	InfE1 (11)	LitM1 (26)
	Booklet 18	LitE2 (26)	InfE3 (16)

Ölkələr arasında kitabça üzrə tapşırıqlar

Bütün 18 kitabça hər ölkədə paylanır və bütün ölkələr eyni qiymətləndirməni tətbiq edir. Lakin hər ölkənin şagirdlərinin ortalama oxu qabiliyyətindən asılı olaraq daha çətin və biraz çətin kitabçaların müxtəlif nisbətləri tətbiq olunur. Bu orta oxu səviyyəsi əvvəlki PIRLS qiymətləndirmələrindəki nəticələrə və ya ilk dəfə iştirak edən ölkələr üçün sınaq mərhələsi testindən əldə edilən məlumatlara əsaslanaraq təxmin edilir. Daha yaxşı nəticə göstərən ölkələr daha çox çətin kitabça, daha aşağı nəticə göstərən ölkələr isə biraz çətin kitabçalar müəyyən edəcək. Məqsəd hər ölkədə qiymətləndirmə çətinliyi ilə şagirdlərin bacarığı arasında daha yaxşı uyğunluq təmin etməkdir.

Cədvəl 5 yüksək, orta və aşağı nəticə göstərən ölkələr üçün fərqli kitabça tapşırığı üzrə planlar nümayiş etdirir. Ortalama nəticəsi PIRLS nailiyyət səviyyəsində 550 və ya daha yüksək olan ölkələr daha çox çətin kitabçalara (məsələn, 70%) və daha az asan kitabçalara (məsələn, 30%) üstünlük verəcək. PIRLS şkalasına görə ortalama nəticəsi 450 və ya daha aşağı olan ölkələr isə daha çox asan kitabçalara (məsələn, 70%) və daha az çətin kitabçalara (məsələn, 30%) üstünlük verəcək. Ortalama nəticəsi 450 ilə 550 arasında olan ölkələr daha çətin və çətin kitabçaların bərabər nisbətlərdə paylanmasına üstünlük verəcək. PIRLS 2026-ya yeni qoşulan ölkələr üçün kitabça tapşırıqları üzrə planlar PIRLS 2026 sınaq mərhələsindəki nəticələrinə əsaslanır. Daha ekstremal nisbətlər isə ölkədən-ölkəyə fərqli olaraq nəzərdən keçirilə bilər. Bəzi ölkələr üçün daha fərqli nisbətlər də nəzərdən keçirilə bilər. Qrup adaptiv dizaynı PIRLS-də iştirak edən ölkələrdə ölçmə dəqiqliyini artırmaq məqsədi güdür və çətinlik dərəcəsi fərqli olan kitabçalar ölkəyə uyğun nisbətlərdə təyin oluna bilər.

Cədvəl 5: Daha yüksək, orta və daha aşağı nəticə göstərən ölkələr üzrə PIRLS 2026 kitabçalarındakı tapşırıqların planı

PIRLS 2026 qrup adaptiv dizayn qiymətləndirmə çətinliyi ilə şagird bacarığı arasında daha yaxşı uyğunluq təmin etmək məqsədilə hazırlanmışdır. Bu yanaşma ölkə səviyyəsində tətbiq oluna bilər, amma əgər ölkədə şagird nailiyyətlərində böyük fərqlər olan açıq şəkildə müəyyən edilmiş alt qruplar varsa, bu yanaşmanı ölkədaxili alt qruplara da tətbiq etmək mümkündür.

IEA-nın məktəb daxili seçmə proqramı (WinW3S) hər məktəbdə fərdi şagirdlərə kitabça müəyyən edir. 18 kitabça şagirdlərə təsadüfi və sistemik bir şəkildə paylanır. Bu proses daha çətin və çətin kitabçaların ölkə üçün müəyyən edilmiş nisbətlərə uyğun olmasını təmin edir.

Şagirdlərin imtahan müddəti

Cədvəl 6-da göstərilədiyi kimi PIRLS-də iştirak edən hər bir şagird əvvəlcə iki hissəli şagird nailiyyət kitabçasını tamamlayır, daha sonra isə şagird sorğusunu doldurur. PIRLS 2026 qiymətləndirməsi üçün hər bir şagirdin cavab vermə müddəti əvvəlki PIRLS dövrlərindəki ilə eynidir. PIRLS qiymətləndirməsi iki 40 dəqiqəlik sessiyadan ibarətdir; hər sessiya bir hissə üçün nəzərdə tutulub və digər sessiyadan qısa fasilə ilə ayrılır. Bundan sonra şagird sorğusu üçün 30 dəqiqəlik bir sessiya keçirilir.

Cədvəl 6: PIRLS 2026 Şagirdlərin imtahan müddəti

Fəaliyyət	İmtahan vaxtı
Şagird Nailiyyət Kitabçası– 1-ci hissə	40 dəqiqə
Fasilə	
Şagird Nailiyyət Kitabçası – 2-ci hissə	40 dəqiqə
Fasilə	
Şagird Sorğusu	30 dəqiqə

Təşəkkürlər

PIRLS IEA-nın əsas layihələrindən biridir və TIMSS (Riyaziyyat və Təbiət Elmləri üzrə Beynəlxalq Qiymətləndirmə Proqramı) ilə birlikdə IEA-nın müntəzəm tədqiqat dövrlərinin əsasını təşkil edir. Bu iki layihənin idarə olunması məsuliyyəti Boston Universitetindəki TIMSS & PIRLS Beynəlxalq Tədqiqat Mərkəzindədir. Matthias von Davierin rəhbərlik etdiyi bu tədqiqat mərkəzi Boston Universitetindəki Lynch Təhsil və İnsan İnkişafı Fakültəsində yerləşir. TIMSS & PIRLS Beynəlxalq Tədqiqat Mərkəzi IEA-nın beynəlxalq tədqiqatlarında ölkələrin iştirakını idarə edən IEA Amsterdam ilə yaxından əməkdaşlıq edir. IEA Hamburg məlumat emalı və tədqiqat mərkəzi olaraq fəaliyyət göstərir; və RTI International Şimali Karolina ştatının Research Triangle Park bölgəsində yerləşir. Xüsusilə, iştirakçı ölkələr tərəfindən təyin edilmiş Milli Tədqiqat Koordinatorları ilə sıx əlaqə və əməkdaşlıq çox önəmlidir. Bu koordinatorlar öz ölkələrində tədqiqatların uğurla həyata keçirilməsindən məsuldurlar. PIRLS-in uğurlu olması üçün dünyanın dörd bir yanından bir çox fərdin həddindən artıq fədakarlığı tələb olunur və bu insanların müxtəlif fəaliyyətlərdəki zəhmətləri dərin minnətdarlıqla qarşılır.

PIRLS-in hər dövründə ən vacib vəzifələrdən biri qiymətləndirmə üzrə çərçivə sənədlərinin yenilənməsidir. PIRLS 2026 qiymətləndirmə üzrə çərçivə sənədlərinin yenilənməsi 2022-ci ilin oktyabrında başlanmışdır. Bu proses TIMSS & PIRLS Beynəlxalq Tədqiqat Mərkəzinin, IEA-nın, PIRLS 2026 Milli Tədqiqat Koordinatorlarının və iki PIRLS mütəxəssis komitəsinin—PIRLS 2026 Oxu üzrə İnkişaf Qrupu və PIRLS 2026 Sorğu İnkişaf Qrupunun—geniş iştirakını və icmalını əhatə edir.

Bu bölmədə PIRLS 2026 qiymətləndirmə üzrə çərçivə sənədlərinin hazırlanması üçün verdikləri əvəzsiz töhfələrə görə bu şəxslərə təşəkkür bildirilir.

PIRLS 2026 Çərçivə Sənədinin İnkişafı Boston Universitetindəki TIMSS & PIRLS Beynəlxalq Tədqiqat Mərkəzi tərəfindən həyata keçirilir

Matthias von Davier — İcraçı Direktor

Pierre Foy — Seçmə, Psixometrika və Məlumat Analizi üzrə Baş Direktor

Ann Kennedy — Baş Tədqiqat Direktoru, Layihə İdarəetməsi

Audrey Gallo — Baş Tədqiqat Mütəxəssisi, İnkişaf və Hesabat

Maya Komakhidze — Magistr Tədqiqat Köməkçisi

Katherine A. Reynolds — Tədqiqat Direktorunun Müavini, Kontekst Sorğuları və Hesabat

Erin Wry — Baş Tədqiqat Mütəxəssisi, PIRLS Koordinatoru

Liqun Yin — Baş Psixometrika Mütəxəssisi

PIRLS 2026 Oxu üzrə İnkişaf Qrupu

PIRLS Oxu üzrə İnkişaf Qrupu (OİQ) oxu tədqiqatları, tədrisi və qiymətləndirməsi sahəsində beynəlxalq səviyyədə tanınmış mütəxəssislərdən ibarət bir paneldir. OİQ PIRLS-in Oxu Qiymətləndirməsi üzrə Çərçivə Sənədinin yenilənməsi və qiymətləndirmənin inkişafına rəhbərlik edir.

Julian Fraillon IEA Amsterdam

Avstaliya

Marc Colmant

Fransa

Emer Delaney

Təhsil Araşdırmaları Mərkəzi
Dublin Şəhər Universiteti

İrlandiya

Eliane Segers Radboud
Universiteti

Niderland

Elizabeth Pang

Kurikulum Planlama və İnkişafı
Şöbəsi, Təhsil Nazirliyi

Sinqapur

Veronica Díez Girado

Təhsil Nazirliyi, Milli Təhsil Qiymətləndirmə İnstitutu
İspaniya

Jenny Wiksten FolkerydUppsala Universiteti

İsveç

Aisha Al Jesmi

Əmirliklər Məktəbləri İnstitutu

Birləşmiş Ərəb Əmirliyi

John Sabatini Memfis Universiteti

ABŞ

PIRLS 2026 Sorğu İnkişaf Qrupu

PIRLS Sorğu İnkişaf Qrupu (SİQ) təhsil siyasəti analizi üzrə mütəxəssislər və Milli Tədqiqat Koordinatorlarından ibarət bir paneldir. Bu qrup PIRLS 2026 üçün Kontekstual Çərçivə Sənədinin və kontekst sorğularının yenilənməsinə rəhbərlik edir.

Anne Matoul Université de Liège

Belçika (Fransız)

Luciana Fonseca de Aguilar Morais
Milli Təhsil və Tədqiqat İnstitutu
Anísio Teixeira (INEP)

Təhsil Nazirliyi

Braziliya

Yu-Wen Chang

Milli Taipei Təhsil Universiteti

Çin, Taypey

Kaisa Leino

Finlandiya Təhsil üzrə Tədqiqat İnstitutu
Jyväskylä Universiteti

Finlandiya

Antra Ozola

Latviya Universiteti

Latviya

Megan Chamberlain

Təhsildə Ölçmə və Qiymətləndirmə

Komandası

Təhsil Nazirliyi

Yeni Zelandiya

Fathiya Mohammed Amour Al Mawali

Təhsil Nazirliyi

Oman

Anabela Serrão

Təhsil Qiymətləndirmə İnstitutu, I.P.

Portuqaliy

PIRLS 2026 Milli Tədqiqat Koordinatorları

PIRLS 2026 Milli Tədqiqat Koordinatorları (MTK-lər) öz ölkələrində tədqiqatın həyata keçirilməsinə cavabdehdir və yenilənmiş çərçivə sənədlərinin bir sıra rəy müzakirələrində iştirak ediblər.

Avstraliya

Kylie Hillman

Avstraliya Təhsil Tədqiqat Şurası

Avstriya

Juliane Schmich

Avstriya Məktəb Sistemi üçün Keyfiyyətin Təminatı Federal İnstitutu (IQS)

Azərbaycan

Röyal Mahmudov

Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu

Bəhreyn

Samah Mohd Al Ajjawi

Təhsil Nazirliyi

Belçika (Flandriya)

Katrijn Denies

KU Leuven

Belçika (Fransızca)

Anne Matoul

Liège Universiteti

Braziliya

Aline Fernandes Muler

Luciana Fonseca de Aguiar Morais

Milli Təhsil və Tədqiqat İnstitutu Anisio Teixeira (INEP)

Təhsil Nazirliyi

Bolqarıstan

Marina Vasileva Mavrodieva

Uşaq və Məktəb Təhsili üzrə Qiymətləndirmə Mərkəzi (CAPSE)

Kanada

Tanya Scerbina

Kanada Təhsil Nazirləri Şurası (CMEC)

Çin Taypey

Ming-Lei Chen

Milli Tsing Hua Universiteti

Kipr

Yiasemina Karagiorgi

Təhsil Tədqiqatları və Qiymətləndirmə Mərkəzi

Kipr Pedoqoji İnstitutu

Çex Respublikası

Zuzana Janotová

Josef Basl

Çex Məktəb Müfəttişliyi

Danimarka

Simon Skov Fougst

Aarhus Universiteti

İngiltərə

Grace Grima

Pearson UK

Finlandiya

Kaisa Leino

Marjo-Riina Sirén

Finlandiya Təhsil Araşdırmaları İnstitutu

Jyväskylä Universiteti

Fransa

Julien Desclaux

Təhsil və Gələcək Perspektivlər İdarəsi (DEPP)

Təhsil və Gənclik Nazirliyi

Gürcüstan

Sophio Dolidze

Nino Tsulaia

Təhsil Araşdırmaları Milli Mərkəzi (NCER)

Almaniya

Nele McElvany

Məktəb İnkişafı üzrə Tədqiqat İnstitutu (IFS)

TU Dortmund Universiteti

Hong Kong SAR

Madeline Xiaoming Xi

Hong Kong İmtahanlar və Qiymətləndirmə İdarəsi

Macarıstan

Emese Suhajda

Qiymətləndirmə və Əlavə Təhsil İdarəsi

İran

Masoud Kabiri

Təhsil Tədqiqatları İnstitutu

İrlandiya

Fionnuala Shortt

Lorraine Gilleece

Təhsil Araşdırmaları Mərkəzi, Dublin City Universiteti

İsrail

Georgette Hilu

Noa Schori-Eyal

RAMA (Təhsildə Ölçmə və Qiymətləndirmə üzrə Milli İdarə)

İtaliya

Margherita Emiletti

INVALSI (Milli Təhsil Sisteminin Qiymətləndirilməsi İnstitutu)

İordaniya

Loay Radwan Mohammad Shwashreh

Milli İnsan Resursları İnkişafı Mərkəzi

Qazaxıstan

Nazym Smanova

JSC Təhsil Tədqiqatları və Qiymətləndirmə üzrə Milli Mərkəz

Cənubi Koreya

Minhee Seo

Koreya Tədris və Qiymətləndirmə İnstitutu

Kosovo

Nizafete Kutllovci-Bardhi

Kosovo Təhsil, Elm və Texnologiya Nazirliyi

Küveyt

Anwar Malallah Alawadhi

Təhsil Nazirliyi

Latviya

Antra Ozola

Latviya Universiteti

Litva

Ramutė Skripkienė

Milli Təhsil Agentliyi

Makao SAR

Napier Kin Mou Wong

Təhsil və Gənclik İnkişaf Bürosu (DSEDJ)

Malta

Jude Zammit

Karen Gixti

Təhsil, İdman, Gənclik, Tədqiqat və İnnovasiya Nazirliyi

Monteneqro

Marina Radović

Monteneqro İmtahan Mərkəzi

Mərakeş

Anass El Asraoui

Milli Qiymətləndirmə, İmtahanlar və Məsləhət Mərkəzi

Təhsil Nazirliyi

Hollandiya

Joyce Gubbels

Nicole Swart

Hollandiya Dillər Təhsil Mərkəzi

Yeni Zelandiya

Megan Chamberlain

Təhsil Ölçmə və Qiymətləndirmə Komandası

Təhsil Nazirliyi

Şimali Makedoniya

Biljana Mihajlovska

Dövlət İmtahan Mərkəzi

Şimali İrlandiya

Grace Grima

Pearson UK

Norveç

Åse Kari H. Wagner

Norveç Oxu Mərkəzi

Stavanger Universiteti

Oman

Massoma Habib Al Ajmi

Təhsil Nazirliyi

Polşa

Wioleta Dobosz-Leszczynska

Təhsil Tədqiqatları İnstitutu

Portuqaliya

Anabela Serrão

Təhsil Qiymətləndirmə İnstitutu, I.P.

Qətər

Asma Yousif Al-Harqan

Təhsil və Ali Təhsil Nazirliyi

Rumıniya

Oana Dubularu

Laura-Maria Ierulescu

Buxarest Universiteti

Səudiyyə Ərəbistanı

Abdullah Aljouiee

Təhsil və Təlim üzrə Qiymətləndirmə Komissiyası

Şotlandiya

Grace Grima

Pearson UK

Serbiya

Branislav Randjelović

Təhsil Keyfiyyəti və Qiymətləndirmə İnstitutu

Sinqapur

Lee Shan Chan

Vanessa Chua

Elizabeth Pang

Sean Tan

Təhsil Nazirliyi

Slovakiya

Romana Panáčková

Milli Təhsil və Gənclik İnstitutu

Sloveniya

Eva Klemencic Mirazchiyski

Təhsil Araşdırmaları İnstitutu

İspaniya

Verónica Díez Girado

Milli Təhsil Qiymətləndirmə İnstitutu

Təhsil Nazirliyi

İsveç

Cecilia Stenman

Skolverket (İsveç Təhsil Agentliyi)

Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri

Hessa Alwahabi

Shaikha Ali Alzaabi

Təhsil Nazirliyi BƏƏ

Müqayisə İştirakçıları

Ontario, Kanada

Jeannette Amio

Kanada Təhsil Nazirlikləri Şurası (CMEC)

Kvebek, Kanada

Marie-Ève Proulx

Pierre Rioux

Quebec Təhsil Nazirliyi

Dubay, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri

Mariam Al Ali

Bilik və İnsan İnkişafı İdarəsi

Şarja, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri

Nada Abu Baker

Husain Ruban

Təhsil Nazirliyi BƏƏ